

Fazekas Mihály

összes költeménye

*Mercator
Stúdió*

Minden jog fenntartva, beleértve bárminemű sokszorosítás, másolás és közlés jogát is.

A magyar irodalom és kultúra értékeinek ápolása és terjesztése érdekében az Országos Széchenyi Könyvtár Magyar Elektronikus Könyvtárával együttműködve kiadja a Mercator Stúdió.

Felelős kiadó a Mercator Stúdió vezetője

Műszaki szerkesztés, tipográfia: Dr. Pétery Kristóf

ISBN 963 606 345 1

© Mercator Stúdió, 2006

Mercator Stúdió Elektronikus Könyvkiadó
2000 Szentendre, Harkály u. 17.

www.akonyv.hu

Tel/Fax: 06-26-301-549

Mobil: 06-30-305-9489

e-mail: peteryk@axelero.hu

FAZEKAS MIHÁLY

ÖSSZES KÖLTEMÉNYE

Tartalom

KISEBB KÖLTEMÉNYEK	6	A tavaszhoz	57
Az én poézisom	6	Csokonai Vitéz Mihályhoz	58
A szerelem	6	Néhai debreceni főbíró Domokos Lajos halálára	59
A szem tüze	13	A megelégedés	60
Mancihoz	13	Az élet [I]	61
[Feltette hatalmas...]	14	Az élet [II]	62
[Nagy gyökerek csemetéje]	18	Édes druzám!	62
Rajta vitéz!	19	Jó a bor	63
Ajánló vers	20	A sok baj	64
Ruszánda, moldvai szép	20	A kölcsönadott gyümölcs	65
[A csermelyhez]	21	Az új bor	65
[Még gyertyám el nem óltottam...]	23	Cicázás	66
Danaë	23	Szívem, eszem	66
Az érzékenységek énekben	27	Jó bor, szép szem	67
Az öröm tündérsége	28	Csokonai Vitéz Mihály halálára	67
Egy férje elestén kesergő özvegy	30	CS. et F.	68
Egy véres ütközet estvéjén serkent gondolatok	31	[Hát csakugyan nem igaz...]	72
Katonai búcsúének	32	127. dícséret	73
Búcsúzás a hadi élettől	32	Hortobágyi dal	73
Végbúcsú Ámelitől	33	A krumpli	74
[Mint mikor a nap...]	34	Pasquillus In Wolfgangum	
Ámelihez	35	Ibrányi, 1815	75
Egy gerlice keserve	36	Exsurge cor meum	75
Éljen a barátság!	38	A serdülő bajuszhoz	76
Álom	42	A bölcs	77
[Ama nemzetek vérében...]	44	Az önnönszeretet	77
A megégett nagytemplom falai közt serkent gondolatok	45	Egy gazdaságtanító könyvre	80
A gratiákhoz	46	A boldogtalan	80
Csokonai neve napjára	47	A debreceni első kalendáriumba, melyből az időjövendölés kimaradt	81
A szerencsés történet	48	A debreceni kalendárium második kiadása eleibe	82
A kétségbeesett szerelem	48	Nyári esti dal	83
Ének a hosszú télhez	49	Aggodalom	84
Az első olvasztó szellőhöz	50	A kelleterkorán jött csendes esőhöz	85
A tavaszhoz estendén	51	Egy astronomiai értekezés után	86
Az én kis kertem	52	A perzsa fejedelem	86
Szükségben segítség	56		

Ki a bódog?	88	Második levonás	103
Mundus vult decipi, decipiatur ergo	91	Harmadik levonás	106
Kalendárium magyarázatja után		Negyedik levonás	109
serkent gondolatok	92	MŰFORDÍTÁSOK	112
Végbúcsú	93	Az alpesi bölcs	112
[A magahitt kalmár]	94	A hűségtelen	115
LÚDAS MATYI	99	Egy anya a táborba induló fiához	115
Előljáró beszéd az első kiadáshoz	99	A fia halálán kesergő anya	116
A szerző az olvasókhöz	100	A grófnévá lett kertészleány	117
Első levonás	100	A violához	119
		[Vergilius I. eclogája]	119

KISEBB KÖLTEMÉNYEK

Az én poézisom

Lantosok-é? hegedűbe valók? vagy táragatóba?
Amiket én eddig firkálék; hogy ne hazudjak,
Nem tudom én. Aprócseprők, azt látja akárki,
És ha dorombba verik, sem szégyenlik magokat meg,
Amely verssorok egynéhány egyforma betűkön
Végződnek; hajdan azokat nevezék magyaroknak,
Már azokat ma cigány s kóldús szájába valóknak
Hirdetik. A Drómó tudná ízlésteket, édes
Lantosim! Amíg hát e per valamerre ledűlne,
Írjunk kis Múzsám pompás tógát viselendő
Verseket is, ha tudunk, de azért senkit se nevezzünk
Kóldúsnak, se cigánynak, az e'félékbe ha nem fog
Kedvet lelni, mivel zabolát nem szenved az izlés.

A szerelem

(Énekben)

Circa, Kloe, Zeli

Circa

E nyájasan csergedező
Patakocska mentében,
Jertek, dűljünk e szép mező
Virágzó ölében.
Itt míg Florának mennyei
Illati ránk lengenek,
Éltünk egy kis percentési
Gond nélkül hadd tűnjenek.

Kloe

Csitt! be szépen énekelget
Ott a bokrok keblében,
Egy kis madár hogy felelget
Társa felé reptében.
Hah! e gyöngy kis hanggal, melyet
Most oly buzgón füttyentett,
Vonszódó érzékenységet
S gerjedelmet jelentett.

Zeli

Engem talpig fölperdítnék
E kis nyájas koncertek,
Éneklésre kényszerítnek,
Kövessük őket, jertek.

Circa

Én ráállok, de majd Zeli
Ti velem ellenkeztek,
Panaszokkal lévén teli,
Amor ellen vétkeztek.

Zeli

S már azon én megbomoljak,
Hogy megcsalt hitetlenem?
A csalárd lepkék mind ollyak,
Nem búsúlok, nem, nem, nem. -
Hogy rózsámról másra lebben,
Hadd lebbenjen, meglehet,
Azt veszem érzékenyebben,
Hogy nemünk úgy nem tehet;
Azt kell, Circám! azt átkoznunk.
Hogy mint egy nyílt rózsaszál,
Mindaddig kell várakoznunk,
Míg egy lepke ránk nem száll.

Kloe

E' már ide nem illik ám,
Jobb volna tán danolni.

Zeli

Nem bánom, mert illik hozzám

A szerelmet gúnyolni.

Víg óráim könnyen telnek,

A búk közt is kedvet lelnek,

Nem öli buja szerelem

A kebelem.

A pajzán pásztorkának,

Csalfás pillantásának

Rám kacsingási

Éppen akkép bájlnak,

Mint a nyári dongónak

Kellemetlen zúgási.

Víg óráim könnyen telnek,

A búk közt is kedvet lelnek,

Nem öli buja szerelem

A kebelem.

Mint egy játékos kecske,

Mint egy virgonc őzecske,

Fürgén hancúzom,

Játszi szívem szüntelen

Tréfás, nyájas, helytelen,

Amor jármát nem húzom.

Kloe

Oh Zeli, szint' olyan vólt éltém,

Szüntelen csak vígságban éltem,

Míg Venus fiának,

Szívem hóhérjának

Véletlen meg nem hódoltam.

Akkor rózsám elhúllt,

Boldogságom elmúlt,

Ellenben sok mérget kóstoltam.

Már az ég jóltévő harmatja,

A mezők s erdők jó illatja,

A ti szép táncotok

S érzékeny dallotok

Víg kedvre fel nem buzdítanak;

Nappal búmat lelem,

Nem nyugtat éjjelem,

Álmomban árnyékok bódítanak.

Circa

Én Híment s azt a szempillantását
Áldom éltemnek,
Amelyben Zeminhez vonzódását
Érzem szívemnek.
Áldott légyen a nektár ízzel tele szeretet,
Mely rózsákból font láncára vetett.
Oh mely boldog lettem,
Mely jó ízt érzettem,
Zemin forró szájáról hogy csókot szedtem!
Hímen szívéllesztő balzsamánál
Nincs édesebb,
Flórának minden fűszerszámánál
Százszor kedvesebb,
Kincsem kedves karja közt eltűnt ezer unalom,
Vidám hajnalom,
Nyájas nappalom,
Egy áldott tekintet,
Mely csókra intett,
Szívemből minden bús árnyékot elhintett.

Zeli

Víg óráim könnyen telnek,
A bűk közt is kedvet lelnek,
Nem öli szabad kebelem
A szerelem.
Távozz tőlem csábító,
Könnyen hívőt ámitó,
Nálam el nem sül
Fajtalan mesterséged,
Hódító vitézséged
Megtörik szívem körül.
A rózsánál szebbnek vallhat
Nótád, azzal meg nem csalhat,
Bár nevezzél Helénának,
Angyalkának;
Milyen szép arcúlatom,
Azt jobban megláthatom
A patak színén,
Furcsa, karcsú termetem
Most is talpig nézhetem
Árnyékom kerületén.
Érzem kis szám nyájasságát,
Mely veszti szemed világát,
Takarosak, tudom, ezek

A kis kezek,
Hogy Zefir velem játszik,
Sáppadt orcádon látszik,
Mint gyötri szíved;
Igy játszunk mi egymással,
Csintalan fordúlással
Elkerülvén kézíved.

Kloe

Szüzek! érzékeny szívecskétek
A csalárdoktól őrizték,
Mert mint a szírenek,
Míg szépen zengenek,
Szívfogó lépét készítnek.
Szűz szabadságától, ártatlanságától
Megfosztott szívvel elrepítenek.
Egy csalárd így ejté meg szívem,
Esküvén, hogy holtig lesz hívem,
Értem élt, értem halt,
Édes érzésre csalt,
Hogy rabját könnyen leláncolja,
Rózsámat megszédvén,
Más gyávák kebelén
Könnyen hitt szívem ócsárolja.

Circa

Legyen bár egy kényen élő leány
Élte boldogság,
Hímen szent áldása nélkül csupán
Egy oly szép virág,
Melyből tenyésző magot kertész asszonya nem vár,
Eljövén a nyár, puszta kóró már.
Szép, szép a szabad kény,
Csakhogy végre szegény
Gyáván teng-leng az élet tüskés ösvényén.
Hát akit hálójába fajtalan
Amor becsala,
Mint gyötri szívét a boldogtalan
Élet anyala.
Hát kiben szent szín alatt lappang buja szerelem,
Sok kínnal tettét,
Jámbor életét

Egyszer sem állhatja, szentségét elhagyja,
Ál-erkölcsét vígságért eladja.

Zeli

Oh Hímen, mi bérem lenne,
Ha nyakam jármodba menne?
Hová soha ne vigyenek
Az istenek.
Kedves bú, s háborúság,
Elsáppasztó gyanúság,
Édes gyötrelmem;
A szabadság többet ér,
Ily idéttlen életér
Nem cserélem, nem, nem, nem.
Én lennék rabjává másnak,
Térdet hajtván egy durcásnak?
Soha se tedd, Szerelem
E jót velem.
Hogy egy féltés bolondja
Kedvem bujának mondja,
Nem szenvedhetem;
A szabadság többet ér,
Ily idéttlen szerzetér'
Nem cserélem, nem, nem, nem.

Kloe

Míg az Amor részegje voltam,
Mérgemet nektárnak gondoltam,
A mélységnek szélén
Mennyországom vélvén,
Már magam tündérnek képzeltem,
Álmomból felkelvén,
Szégyennel eltelvén,
Irtódtam, hogy magam megleltem.

Circa

Oh Hímen! bár a színméznél is édesb
Valamit a hév csókokban elrejtettél,
Ennél a nektárnál még felségesb
Azon öröm, amelyben már részeltettél,
Kik gyönyörűségeim kebelébe lettek,
Legnemesebb boldogság tetejébe tettek,

Oh milyen édes tartanom azokat
Vérem zsenéjéből,
Akiknek kis lelkek jött a
Szent szeretet öbléből.
Mely édes munkánk a magzatoknak
Eleven eszét táplálni szép virtussal,
Melyért ők érzékeny jó anyjoknak
Valaha porát áldják majd méltó jussal;
Majd ha nevelvén a kicsi csecsemőket,
Virtusok oltárához bevezetem őket,
Zéminnel békével együtt aluvó szívrünk árnyékának
Áldoznak. Áldottnak hirdetvén a kis unokának.

Zeli

Már az ilyen boldogság,
Néném megbájnolna,
Hogyha még a szabadság
Kedvesebb nem volna;
Úgy de jármot mért tennék
Csiklandós nyakamra?
Bár bóldog rabbá lennék,
Nem veszem magamra.

Kloe

Remény! fátom! Tőlem, látom, egészen elvetted
A vígságot, bóldogságot, melybe Circát tetted.
Érzékeny volt gyenge szívem
Oh, hogy egy áldott Zeminem
Nem lehetett hívem.

Mind a hárman

Oh, szép szűzek, jól őriztétek
A szív legszentebb érzését,
Nagy vigyázással kerüljétek
A csalfák viselkedését.
Várván méltó kincset bérül,
Majd egy jó lélek szívéül,
Egy pár érző szív boldogságát
A legtisztább hűség teszi,
Mely ellen minden pajkosságát
Amor hiába intézi.
Boldog tehát az életet

Édesítő szent szeretet,
A fajtalan boldogtalan,
Oh, csupán a fajtalan
Szerелеm boldogtalan!

A szem tüze

Manci velem szemközt üle,
Mosolyogva rám tekinté,
Vérem, jaj, mint felpezsdüle!
Lobbot vettem szinte.
Hej, ha mindég így lehetne,
S szemünk egymás szemére
Ily szikrákat hányna-vetne,
Fűtő sem kén' télére.

Mancihoz

A hatalmas szerelemnek
Királynéja ihol jó,
Vagy talán az én szivemnek
Vívója az? ő az, ő!
Mely felséges egy munkája
A pompás természetnek,
Minden íze, porcikája
E gyönyörű termetnek!
Nincs őrajta álragyogvány,
Minden kitölt magából,
Igy jött ki az első leány
A teremtő markából.
Mely göggetlen rátartással
Hord egy bokor kellemet!
Mely szemérmes hódítással
Int magához engemet!
Jer! legyetek segítségim,
Ész! vitézség! istenek!
Mert elhagytak tehetségim,
Jaj! már hozzá szöktének.
Vad nyakasság! fére! fére!
Ez a bájos tekintet

Büszke gőgöm ellenére
Hatalmamból kiintett.
Bírnád tehát szívem, eszem
S mindenem ennél fogvást,
Csak vess értek, óh győző szem!
Egy mosolygó pillantást. -
De ím, míg e kegyet kérem,
Ő megy s tán rám sem ügyel,
Vagy talán csak a szemérem
Csalja még előlem el!
De héj! ha úgy osztogatta
Venus közzénk kegyelmét,
Hogy kellemét néki adta,
Nékem csak a szerelmét;
Ha ő nem érez és csupán
Hódít, bár ártatlanul,
S az én szívem e nagy csatán
Csupán hódolni tanul! -
Fére bolygó gondolatok!
Melyeket szült a vak ész,
Kis reményim tornyozzatok,
Ím angyalom visszanéz.

[Feltette hatalmas...]

Feltette hatalmas császárunk magában,
hogy fogyatkozást tesz a hold világában,
Ehhez már régólta magát készítette,
S a kétfejű sassát felé repítette.
Elment ez a követ, magát úgy biztatva,
Hogy általa a hold el leszen bújtatva.
Reményilem, e dolog ki is telik tőle:
Elbúvik a földi holdvilág előle.
Mert két feje vagyon, s hogyha egyik elvész,
A másik mérgében még több károkat tesz.
Egy feje teszi a tisztos németeket,
Tudom, mind a világ esméri ezeket;
A másik, a búsult árva magyarokat:
Kár, hogy előre nem tehetém azokat. -
E sasnak dereka most *Bánátban* lészen,
Ott, tudom, különös csudákat is téssen.
A jobb szárnya *Horvátországra* terjedett,

E már sokat is nyert, sokat is szenvedett.
A balt *Moldva* felett széjjel-kinyújtotta,
A holdnak félszárnyát itt le is csapkodta;
Mert legfőbb várába képét lefestette,
Moldvának nagy részét hólna alá vette.
Én is e balszárnyak lévén egy kis tolla,
A többét elhagyván, szóllok hát csak rólla.
Ez a szárnya teszi Princ *Coburg* korpussát,
E tartja *Moldvának* nagy részébe jussát,
E fogta meg a nagy *moldvai* herceget,
Aki már bennünket most *Brünnben* emleget,
E verte ki ama nyakas törököket
Chotzimból, s pokolba elkergette őket.
Fáráóninál is minap két hegy között
Hétezer törökkel újra megütközött
Egy maroknyi néppel, s azt úgy csúffá tette,
Hogy két zászlóját is előle elvette.
Ilyen s több dolgokat e szárny cselekedett,
Még *Totrus* partjára le nem telepedett.
Ez a víz folyik ki *Erdély* országából,
A gránicon lévő havasok aljából;
Havasok, kősziklák s bercék közt tévelyeg,
Még a zajos *Szered* vizibe hempelyeg;
Noha ez némelykor oly kis vizecske is,
Hogy általgázolja egy fiókkecske is;
De ha eső esik a havas bércében,
Jaj annak, ki akkor jár a közepében:
Morog *Cerberus*, pokol örvényében,
Embernyi köveket hempelyget mérgében.
Ennek minden pontban lévő váltazása
Véletlen s akadályt szerző áradása
Ijjesztett bennünket az általmenéstől,
Vagy ha jobban mondom, a visszajövéstől.
Mert e durcás víztől hét-nyolc mértföldnyire
Kíér már az ember a hegyek szélire,
Havasalföldének síkos határára,
Hol akadni előbb *Foksán* városára.
Sok török szállta meg ennek környékeit,
Jancsárok bújkálták ligetes berkeit.
Ezeket is *Putna* vize tartóztatta:
Az is mérges, s féltek ránk jönni miatta.
Néha általjöttek; de ha észrevettek:
Meggszünt kurázsijok, s meg visszasiettek.
Végre már meggyülvén a sok várakozás,

Ráununk; mert ülni: ez nem hadakozás.
Egyszer csak hirtelen hidakat csinálunk,
Marsirozunk s *Putna*-vízig meg sem állunk.
Ott is sietséggel pontonokat vetünk,
Heverünk s egy kevés lovakat étetünk.
Ezerhétszáznyolcvankilencnek folytatában,
Augusztus hónapnak legelső napjában,
Mikor a szép hajnal lovait fogatta
S a szomorú éjjelt színével oszlatta:
Magunkat a török haddal megláttattuk,
Táborát s kastélyát ujjal mutogattuk.
Ágyúkat ereszténk egymásnak ellene,
Annyira, hogy a föld alattunk rengene.
A török lovasság sem hevert hijjában:
Sikoltott, mint Sátán, felénk-nyargaltában.
Mint mikor töltését a víz elszaggatja,
Dúl, s zavaros mérgét széjjel hogy oszlatja:
Úgy rohant reánk is e dühös ellenség,
Hogy sokban majd meghült már az elevenség.
A volentéroknak oszlott seregeket
Meg is nyomta s kezdte vagdalni fejeket.
Ezek a nagy erőt soká nem tarthatták,
Az ellenség felé hátokat forgatták.
Ekkor regementünk komandirozója
Mészáros oberster főparancsolója,
Mint bátor fővezér előljárt s vezetett,
S illendő jó sorban midőn helyeztetett:
Attakot parancsolt fújni trombitásnak;
Erre mi is mindjárt kiáltunk egymásnak:
Nosza jó vitézek! a pogány vért ontsuk,
Éles szabályainkkal kit elérünk, rontsuk.
Ekképp nagy *Attila* népeit oktatta,
Friss elevenségre minden nap szoktatta.
Mint híres *Nagy Sándor* mely nagy gyorsasággal
Ellenség özönét vágta bátorsággal:
Mérgecs vitézeink rajta úgy rohannak,
S akit elől-utól értek, jaj volt annak.
Szaladt mindenfelé, vissza se fordulva,
Régen volt a török még így megszorulva.
Még lovunk győzhette, még ki nem fáradtunk:
Vágtuk s az elhulltak hantjain haladtunk.
Ezen a részen egy puskaszó sem zengett,
Hanem mindenfelé a kard vasa pengett.
Csak egy ijedtt török végső szükségében

Lőtt vissza az őtet űző ellenében,
Ez is célozását szerencsésen tette:
Mind magát s pajtássát véle megmentette.
Mert úgy belétalált a balhüvelykébe:
Hogy tört csontja mindjárt kipattant elébe.
Ez az ujj senkinek szegény nem árthatott:
Mert ő nem vágott csak kantárt igazgatott.
A jobbal két török életét elvette,
Mégis a balnak kell szenvedni érette.
E' volt a sasszárnyak már említett tolla,
Kit akkor egy rongyos török megcsúfolta.
Azonban bennünket mind visszaszólnak
S a város kapuja elébe fordítnak.
Itt a jancsárokra menni parancsolják;
Még jól ki sem mondják: már sokan koncolják,
Vágják, mint a kaszás a repcevirágot,
S megnyomván, úgy küldik rá a gyalogságot.
Ezek rajta mennek, ölik s fojtogatják;
Várát s puszkaporosházát gyújtogatják.
Végtére délután, mikor két óra vert:
Már akkor a népünk minden placcot megnyert.
A szép gazdag lágert, cifra sátorival,
A gyönyörű kastélyt, tiz nagy ágyúival,
Segedelmével az Istennek megvettük,
S népét, még csak egyet láthattunk, kergettük.
Itt lehetett látni gazdag nyereséget,
Még azonkívül is, ami már megégett.
Itt volt az igazi *debreceni* vásár,
A kávé, malosa, úgy hevert, mint a sár.
Az ezüstös kardot s pisztolyt ölreszedték,
A fáin rizskását lovakkal etették. -
Én ugyan a prédát végig nem láthattam:
Mert hogy folyt a vérem, orvoshoz szaladtam.
Ez amúgy nagyjából béköté ujjomat,
S kivéven belőle két megtört csontomat,
Ispotályba küldött, a több betegekkel,
Itt már most az időt töltöm nyögésekkel.
Kínokat, az igaz, nagyokat szenvedek;
De azoknak súllyok alatt nem csüggedek.
Mert nagy Istennek tetszett így rendelni,
Tereh alatt szokták a pálmát nevelni.
Dicsőség útjára töviseket raktak
A Múzsák, még mikor *Hélikonon* laktak.
Aki akar ennek tetejére menni,

Sok szálkát kell addig talpából kiszedni.
Ez életben kivált mindég ezt várhatni:
Vagy fogságba esni, vagy sebben jajgatni.
Nagy neve, pompája biztat koronával:
De kiszúrja szemed egy kolduspálcával.
Én hát az Istenre vetem minden gondom,
Ámbár ostorozzon, megnyugszom s ezt mondom:
Az Úr, a poharát aki reám mérte,
Áldassék szent neve hát örökké érte.

[Nagy gyökerek csemetéje]

Nagy gyökerek csemetéje! Te meghódulni szokatlan
- Most noha árva - magyar! Követ is olvadni tanító
Homlokod úgy született ráncát terjeszd ki: csak addig,
Míg nemes érdemidet mutató táblára tekintesz.
Elbúsult bajnok! E százba sem engedi, ládd-e,
A Virtus, melyet magad is Regulussal imádszol,
Felséges híred feledékeny sírba borulni.
A tél s a sok idő porrámorzsolva lerontja,
Amit azonkívül is lefelé sodor a maga terhe.
Elromol a föld is; de az a fejedelmi királyné,
Parnassus tetején sugárít az égigeresztő,
Kápolnába kiül, nem avulhat el, amiket épít:
Virtus ez, aki nevét igazán szolgálja tevéled.
Romlandó tetemét mikor a maga férgé megőrli,
Akkor is él, s annak az idők éhsége sem árthat;
Sőt azok is hírét tartoznak égis emelni.
A sok régi vitéz, a sok fejedelmi vezérek,
Kiknek vég nélkül hírek példánkra lehetnek:
De mi szükségünk tükört külföldbe keresnünk?
A fátum minket Márs sík mezejére teremtett,
Róllunk várhatnak hímet, kik a hírnek örülünk.
Atillát a réz az ezüstbe s aranyba bezárta;
Helye nem esmeretes: de nevét retteggve imádják
Még ma is az *olaszok*, *spanyolok* s több mások is ijedtek
Szívek epedve dobog - ha mikor neve ötlük eszükbe.
A *Hunyadinknak* hollója után *mátyási* oroszlány,
Zrínyi, *Kinizsi*, *Kemény*, nagy *Báthory* hangra inárusul
A *Mahomet* fajzatja rogyik: mi örülve csudáljuk.
Mások is, akiknek neveket szívünkbe neveljük,
Élnek ezek most is, élnek s nem múlnak el addig,

Míg valahol gyereket selypes gagyogásra tanítanak.
Mostani nagy neved is terjed, magyar, ég fele, máris
A *Mahomet* maradéka fiát ijjeszti neveddel,
Féli vitézi karod, melyet győzésre teremtett,
Aki magyar szíved mejjed közepébe betette.
Édesanyád, ki fiát a bajvívásra tanítá,
Magzatjának örül s egetérő oszlopot épít
Virtusod oltárán; melynek tetejébe borostyánt
Híred örömmel akaszt örökös díszére hazánknak.
Látod hát nevedet, *magyar!* oly márványba bevágták,
Melyet mindaddig bé nem mohosíthat az óság,
Míg ropogások közt az egek kék boltja be nem dűl.
Most hát, most *magyarim!* ha hazánk örömeire születünk,
Rajta! ne sajnáljuk, ha magyar vérünket elébe
Ontani kívánná, mint szívességre jutalmát.
Rajta kívált te *huszár!* mérges *Bellóna* remekje.
Jól ha vitézkedtél, búzdúljon fel meg az a szív,
Mely a hazádért vér s méltó mejjedbe dobogni.
Rajta tehát! nosza rajta *huszár!* téged pedig oszlop,
Ág, ki borostyánból nyölt fel, karikája öleljen,
S villogjon gyönggyel ragyogó koronánk tetejedbe. -
Mink ugyan, a *császár* regimentje vitézi, köszönjük,
Hogy romlást nevető örökös tábládra bevéstél.
Édesanyánk: kérünk, ezután is bajnokokat szülj,
Kiknek számokkal kívánt örömdre lehessünk.

Rajta vitéz!

Trombita zeng, dühög a paripák nyoma, durrog az ágyú,
Bőg, morog a levegő, püfög a föld, bömböl az elgyúlt
Bombi, az aprólék tűzfegyverek egyre ropognak.

Lóra legény! jön az ellenség, ránk hajtja kapóra
Veszni való seregét; résen kell várni vitézek!
Már elibek bukkant egy éppen rájuk irányzott
Bombi, meg is dobbantak ugyan; de megint iramodnak,
Meghökken a halál tőlök, s ím ránk igazítja
Veszni való seregét; résen kell állni vitézek! -

Így vetik a dühögő szelek a moccanni szokatlan
Kősziklák derekához az oktalanul hömpölygő
Nagy tenger vizeit, melyhez dulakodva rohannak,
S elbődülve locsongnak el, ők is veszteket érik
Márvány mejjünkön. Nyomd bé, fiam, a süveged jól,

S rettentő kardod magyarán markodba szorítván
Rajta vitéz! Nagy szíved után, nagy lelked azonban,
Mely a győzöttön könnyörülő, nyomba kövessen.

Ajánló vers

Gyakran sírnak, akik írnak,
Hogy kajánok gúnyolódnak;
A bölcsebbek s merészebbek
Vélek nem bajlódnak.
Én meg, elmém bimbócskáját
Im ajánlom a kajánnak,
Mint ki szentelt gyertyácskáját
Gyűjtá a Sátánnak.

Ruszánda, moldvai szép

A nyugalomnak útján
Még nem is messze mentünk;
A borzasztó csata után
Még csak alig pihentünk;
A hadra feszült ereink
Még jól se lankadtak;
Tüzünktől felforrt véreink
Még el se csillapodtak:
Mégis mely gyenge mozgások,
Melyek bennem pezsegnek.
Egy harc után nem szokások
Igy verni sziveknek.
Óh hányféle indulattól
Hányódunk és vetődünk!
Most a hadi ábrázattól
Talpig felhevitődünk:
Majd egy szép kép csillámjától
Lobbant fel egy tekintet,
Melynek igaz bírásától
Márs vasbottal elintett.
Most is a török puskája
Nem lött meg oly mérgessen,
Mint egy oláh kislyánykája

Rám tekintvén édesen.
Nem láttam én még vad fának
Soha ily szép gyümölcsét,
Egy havason nőtt oláhnak
Ilyen nyájas erkölcsét.
A Mahomed zord vitézze
Elfelejtí vadságát,
Dühösségében csak nézze
E természet virágát.
Én is, ha magyar nem volnék,
Érte nevem letenném,
Vagy halnék, vagy megbomolnék
De Ruzándát elvenném.
Ha nem volnék, ami vagyok,
Lábom azt is ígérte,
Hogy a Kárpátusok nagyok,
Mégis megmászná érte.
Oláhszúrt vennék magamra,
Kérges bocskort kötöznék,
Fejszét vennék a vállamra,
S a hegyekbe költöznék,
Ha kimennék a juhokkal,
Ruzándát is kicsalnám,
Talpig megraknám csókokkal,
Örömömbé befalnám.
Vess véget hazai húség
E lány gondolatoknak,
A puhának gyönyörűség,
Pálma kell a bajnoknak.

[A csermelyhez]

Hová kis víz olyan sebessen,
Hová sietsz olyan szivessen?
A virágok, kik rád hajolnak,
S mintegy csókjaidér bókolnak,
Nem tartóztatnak egy cseppet is,
Sőt még kerülgeted őket is.
Apró cseppek! csillapodjatok,
Szörnyűség az, amint omlatok,
Vagy tán ti is felhevültetek,
S velem egyformákká lettetek?

Mégis, hogy egymást felleljétek,
Nem szükség, hogy így kergessétek,
Ha ama kis malmot éritek,
Ott egymást majd ölelhetitek,
Mátkátokat ott csókoljátok,
S a zubogón úgy bocsássátok,
Amelyen midőn lerepülnek,
Sok apró ködöcskéket szűlnek.
Óh, ha ti is így kívánkoztok,
Tudom, hogy engem sem átkoztok,
Kinek a legforróbb szerelem
Egészen megfőzé kebelem.
Óh, miket bíznék én reátok,
De már előllem elfutátok,
Ti egymást hancúzva üzitek,
S panaszimat nem is értitek.
Könnycseppjeim, kiket még lelek,
Menjetek el hát ti övelek,
Majd a malomnál megálljatok,
Kerekére le ne fussatok,
Ott várjátok meg kedvesemet,
Ki öli s éleszti szívemet.
S ha vizet merít korsójába:
Fussatok bele hamarjába,
S ha inni felviszen szájára:
Csepegjete szép ajakára.
Onnan lejjebb-lejjebb menjete
S titkai közt enyelegjete,
S míg nyájason csiklándozzátok,
Szívébe ezeket sugjátok,
Hogy egy bájló tekintete
Minden nyúgodalmam elvette,
S megfosztott legfőbb vagyonomtól
Elszakasztván szabadságomtól.
Mondjátok, hogy e nagy kincsemet
Se kérem vissza, csak engemet
Tartson hívének annál fogva,
S nézzen egyszer rám mosolyogva.

[Még gyertyám el nem óltottam...]

Még gyertyám el nem óltottam,
Tisztát akarván venni,
Mantlizsákom felbontottam,
S mellém találám tenni.
Hát egyszer lassu mozgással
Szobám ajtaja nyílik,
S rajta csendes suhanással
Egy rózsaszál benyílik.
Hogy magam alutá tettem,
Lábujjhegyen lépeget
Ruszánda, megáll felettem,
S rám csókokat hinteget.
Amint pillám közt sejtettem,
Felém kezdett hajolni,
Ugyan miket érezhettem,
Ki ne tudná gondolni?
Tovább magam hogy titkolnám?
Karom kiterjesztettem,
S amint magamhoz kapcsolnám,
Az ágyról leejtettem.
Én leugrék megrettenve,
Hogy felkapjam lányomat,
Mit kaptam fel, felserkenve?
Veress mantlizsákomat.

Danaë

Volt egy király, ki, míg szemét
Még az ág ki nem verte,
Sok féltett szűzek érdemét
Fortélyosan elnyerte;
Volt ennek egy leánykája,
Ki még nem is zsendüle,
Még mejje virágocskája
Bimbózni se készülé.
Ámor azt a praktikáját
Még nem is álmodozá,

A nyalándék ifjak száját
Mint ízeltse hozzá.

De tudta a vén, magára
Hogy nem jó egy lányt bízni,
Azt is, hogy majd minden vára
Sem lesz elég őrizni.

Próbálta ennek előtte
A kis ámori nyílnak
Oly erejét, hogy előtte
Minden zárok kinyílnak.

Mint egy tanult vitéz, ki már
Sok bástyákat megveve,
Hogy planizál, midőn egy vár
Őrizőjévé leve.

A király úgy veti-hányja
Jártas-költés elméjét,
Hogy óltalmazza leánya
Legföltöbb kincsecskéjét.

Egyszer durva gondolatja
Azt súgja vén fejébe,
Hogyha lányát bézárhatja
Egy torony tömlőcébe,

Melyet rézből koholtatna
Még nem hallott munkával,
Már úgy bátran truccolhatna
A latrok próbájával.

Jól van, a torony megkészül,
Danaët bévezeti,
Lakatot vét rá vitézül
S kulcsát zsebjebe veti.

Végre az ajtó mellé is
Láncol dühös ebeket,
Ne bocsássonak felé is
Semmi teremtésetek.

Még ki sem nyílt virágába
Ez az ártatlan lélek,

Itt hervadozott magába,
Kiról én most mesélek.

Igy sínlik a kis viola,
Melyet, míg ki se nyitott,
Valaki, midőn árkola,
Egy hanttal beborított.

Azonban az idők múltak,
Nyílt a virágszál, nőtt is,
Érzékenységi újultak
A pengő fal között is.

Nem látott ugyan szükségét,
Mert a vén minden reggel
Elegendő eleséget
S csecsebecsét hordott fel.

Sok efféle bóldogságnak
Uszkálván közepette,
Egy ottan nőtt kívánságnak
Eleget nem tehete.

Maga sem tudja, mit kíván,
Nem is tudja képzelni.
Eszét segítségül híván,
A' se tud rá felelni.

Sem itala, sem étele,
Álom se jó szemére,
Mejje forróval van tele,
Hol húl, hol hevül vére.

Ég felé fel-felemeli
Elbágyadott szemeit,
Térdel, kezeit tördeli,
Kérne, de nem tudja mit.

De tudta ama csábítók
Legtöbbet próbált feje,
Ki előtt nem vala titok,
Danaë rejtkehelye.

Jupiter, mondom, megfejtván
Azon rágá körmeit,

Hogy mint törölje ki a vén
Órállónak szemeit.

Egyszer az ötlík eszébe,
Hogy essőre kén válni,
Úgy tán Danaë ölébe
Le tudna folydogálni.

Kellemkéket gyűjt rakásra,
Kiket ölébe vészen,
S háromszori rázkódásra
Arany felhővé leszen.

Egy fót kellemnek azt mondja:
Danaët készíttgessék,
A többinek arra gondja,
Hogy ötet lebegtessék.

Amazok tőlle elfutván,
Lejebb-lejebb hancúznak
S a réz toronyhoz lejutván,
Egy nyíláson becsúsznak.

Ott a már fellobbant szűzet
Még jobban felgerjesztik,
S a mejjét emésztő tűzet
Lengésekkel élesztik.

Most pirosra csípegetik
Sáppadozó orcáját,
Majd elfojtják, s kifűzetik
Mejj-szorító ruháját.

Fél-ájultan ágyára dűl,
Hánykódik, ürög-forog,
Míg sok padláson keresztül
Az arany-köd szivárogo.

S midőn egy hízakon, szépen
Le akarna csordulni,
Akkor talált szegény éppen
Az ég felé fordulni.

S ohajtozó szívvel ekként
Hogy repesve pihegett,

Az arany esső szemenként
Szöve rá ködszönyeget.

Azon belől hát mi esett,
Azt magam nem láhattam,
Hogy Danaë teherbe esett,
Azt csak mástól hallottam.

Az érzékenységek énekben

Látás

Ahol jó, kit régen ohajtva lesek,
Ő, akit szüntelen lelek s keresek.
Képzeldésemnek serkenj hajnala,
Testben jó lelkemnek őrző anyala,
Most tehát, most két szemeim hívek légyetek,
Ti is, minden érzéseim jertek, nézzetek,
Csak te nyomorult kéz, s szegény ajakok,
Bár lelkemnek nehéz, legyetek vakok.

Hallás

Hangicsál a kincsem nyájas énekkel,
Óh, hogy testem nincsen rakva fülekkel,
Inak feszüljeteK vont húr módjára
S mind együtt pengjeteK édes hangjára.
Nyílj meg szívem, csókid lesznek szájmozgásai,
De ha róllad szót sem tesznek szép ajakai,
Érzéseden kívül hagyd zengéseket,
Már úgy, óh szegény fül, légy te is siket.

Szaglás

Irigylem kis virág állapotodat,
Boldogul letört ág, szép halálotat.
Kincsemnek éltedet keblére tetted,
S fűszeres lelkedet rá lehelletted,
Már ezt az új balzsamodat rózsás kertembe
Szedted, drága jóvoltodat töltsd hát szivembe,
Óh ég! szent harmatod lelkem megtelte,
Mert e jó illatot kincsem lehelte.

Tapintás

Szemem, nem láthattad, mégis fénylettél,
Fülem, nem hallhattad, mégis csengettél,
Órrom s szám izlése, csak veszteg ültél,
Mégis mi rébzés e', hogy felhevültél?
Jázdodatok víg szívemmel minden csepp vérek,
Mert egy édes érzéssel egekig érek.
Kincsemmel sétáltam, kis kezét nyújtá,
Szorítani találtam, s visszaszorítá.

Ízlés

Kézfogás, órr, fül, szem, mind elbujhattok,
Már engem többé nem csalogathattok.
Látjátok véremnek pezsgő forrását,
Betöltém szívemnek fő kívánását.
Tudjátok-é, mi lehetett, amit ízlétek?
Aki még nem érezhetett angyali étek,
Bóldog, ha addig les, míg meg nem talál,
Mennyei jó ízlés! Forró csók valál.

Kivánság

Kép, amely szívemet tükröddé tetted,
Hang, amely eremet mind megpengetted,
Balzsamos lehellet! gyenge szorítás!
Melyekhez még kellett egy bóldogítás,
Édes csókok forrásági, égi harmatok!
Ti érzésim kívánsági, mi a hijjatok?
Csak középpontotok egy jó szív légyen,
Életem rajtatok mennyekbe mégyen.

Az öröm tündérsége

Egy szép nyári estvén, csak naplement tájba
Még környékünk szinte nem borult homályba,
Még a természetnek lángszínű bársonyja,
Amellyel elnyugvó napunkat bevonja,
Mutatta mennyei pompával terjedve,
Milyen nagy méltóság légyen vele fedve;
Még kevés csillagok tudtak erőlködni,
A napnak sугára alól kivergödni;

Még az apróbbakat, bár magát elvonta,
Hosszan utána nyúlt fénnyével bévonta:
Midőn gyepágyamról néztem fél-könyéken
E szép változást a szunnyadó környéken.
Mint a szívem, csendes volt a levegő is,
A nap után bámult tán még a szellő is.
A diszharmóniás békák piánója,
A taktusra zúgó malom zubogója,
Vízibika, buggyok, füttyök, hápogások,
A pittyet cifrázó fürj-palattyolások,
Egy panasszát nyújtó kis fülemülének
Hangszálai között amint őgyelgének,
Az elfáradt erőt nyugvásra rengették
És a higgadt elmét andalgóvá tették.
Álmélkodva néztem e nagy játékszínbe,
Hogy a bölcs természet mennyiféle színbe
Hordja fel játékát a néző elébe,
S hányféle hangokkal zengedez fülébe.
Nemem méltóságát egészen érzettem,
Látván, hogy e mind ő érte van, s érettem,
Érzem, mely nagy lelkem állattársim felett,
Kikbe ily bölcsset a fő bölcs nem lehellett.
Mi tudunk az égitestek közé menni,
A láthatatlanból megláthatót tenni,
Útját, messzeségét, nagyságát vizsgáljuk,
S a nagy természetet keresztül bujkáljuk.
Ez érzés felséges voltával megtelvén,
S gyepágyamról mint egy kis isten felkelvén
Mennyezete alá mentem fás kertemnek,
És ott szabad folyást engedtem eszemnek,
Mely a nyughatatlan vizsgálás szárnyain
Túlszállt a halandó látás határain,
S a nagy mindenségnek már csaknem felette,
Lengvén, kis lakhelyét el is felejtette,
Már örök végzés szent kabinetjába
Csaknem belenézett az egek titkába.
Ily kis istenségnél főbb méltóságomba
Az elbújt Ámeli ugrik a nyakamba,
Csókot ígér, csak ne duzzogjak játékán,
S virágokat szór bé ingem hasítékán,
Azzal friss forgással a fák közt eltűnik,
S onnan is virágot szórni rám nem szűnik,
Most sehol se látom, majd elémbe lebben,
Senkivel se játszott még a zefír szebben,

Egyszer amint lopva hátam megé kerül,
Gyorsan megfordulok, s kezem közé kerül,
Már kikapni magát gyengén igyekezi,
Orcáját és mejjét rosszul védelmezi,
Szám és kezem veri, de nem nagy erővel,
És azt is többnyire csak a keszkenővel.
Igy hancúzván, mikor álmomba se vélem,
Megbotlok, eldűlök s ő is eldűl véllem,
S a zöld gyepen amint őszvebűnyolódtunk,
Látta az esthajnal, miként csókolódtunk,
De a "Lóra! Lóra" zajra felugrottam,
Mi a patvar! hát én ezt mind csak álmodtam?

Egy férje elstén kesergő özvegy

Nyílj meg jóltévő föld hantos lapja, melyet
Tapadok, mutass egy bátorságos helyet.
Hadd szárasszam ki ott megfacsart szívemet,
Hadd sirassam el ott megúnt életemet.
Oda van! örökre, oh jaj, elvesztettem,
Életemet eddig akiért szerettem.
A gyilkos erőszak kirántván ölemből
Már most ki akarja feszíteni szívemből.
Nem! nem! édes hívem, enyim vagy mostan is
A feledékenység gyász országában is.
Legföltöbb mindenem te voltál, míg éltél,
Felkereslek, bár más világot cseréltél.
Jer lelke! nyomozzuk a halál völgyein
S örök nemtudással bévont vidékein.
Ne félj, mert vezérem lévén a szerelem,
A színetlen árnyék között is meglelem.
A végtelen semmi párkányán lebeg bár,
Avagy a tetőtlen üreg csúcsain jár,
A szakadhatatlan vonszódás kötele
Akármerre lengjen, egy pontra húz vele.
Óh jer, reppents hozzá utólsó lehellet!
Hiszen itt rezeg ő csak a szívem mellett.
Érte nőtt virágim, ti is induljatok,
Végső áldozatúl sírjára hulljatok.
Így csorgott el vére, szép rózsalevelek!
Valamint titeket széjjelhintettelek!
Liliom! így vágta azt le a kard éle,

Mint téged; ki nálad szebb vala, míg éle.
Midőn a hervasztó halál rálehellett,
Mint te, letört sárga ibolya, illyé lett!
Húlljatok virágim sírjára, húlljatok,
Magam is azonnal megyek utánnatok.

Egy véres ütközet estvéjén serkent gondolatok

Nyugosznak immár a mai nap baján
Áttört vitézek, durva veszély között
Görcsökre vont képek vonásit
Hogy szedi rendbe az édes álom!

Leng, lengj körültek kellemes estveli
Szellő! legyezd el tőlük az érdemelt
Nyugalmat is felháborító
Ostoba képzetek álmodásit.

Óh, kedves élet legsanyarúbb neme!
Ugyan mi szükség volna reád, hahogy
Az ember e jó kis világot
S benne magát okosan szeretné?

Ha a kevélység hírt-nevet éhező
Lelkét nem a vér szomja hevítené,
S a kárhozandók útja helyett
Égre vivő nyomokat keresne.

Az érdemesnek hogyha segítsz ügyén,
Hatalmas ember! szebb nevet érdemelsz,
Mint aki felfúvalkodásból
Százezer atyjafiát leváogat. -

Vitéz barátim! mink pedig úgy veszünk
E sullyos élet sok bajain erőt,
A vérpatak tengernyi árvák
S özvegyek átkai közt kerengő

Örvénye közt is, hogyha vitéz karunk
Patvarkodásból nem tesz erőszakot,

S tettünk jutalmát tiszta szívünk
Helybehagyó örömin keressük.

Katonai búcsúének

Márs műhelyén,
Vér mezején
Gyakran izzadozó seregek,
Kiknek epedt
Élteteket
Sok bajhoz csatolták az egek,
A jutalom noha pálma legyen,
Melyet a hír fejetekre tegyen,
Bár azzal buzdíthatja
Tüzeteket ama hadak atyja,
Hogy egekig
Emelkedik
A nevetek,
Én nem kinlódok veletek.

A sanyarún
Nyert koszorún
Csak kapkodjatok ám magatok,
Józan eszem
Már sohasem
Gyötrik bajnoki gondolatok,
Már nem akar kezem ontani vért
Címerekért, se dicső nevekért,
Pálmáim s méltóságim
Ti legyetek, igazi barátim!
Ti veletek
Ha lehetek,
Azt fogadom,
Egy hárósságért nem adom.

Búcsúzás a hadi élettől

Isten hozzátok!
Vitéz barátok!

Kikkel míg harcoltam,
Testvér voltam.

Már kardot nem húzok,
Végkép elbúcsúzó
Véróltároktól
S zászlótoktól.

Az ég őrzésekre,
És vezérlésekre
Kivánom, szüntelen
Légyen jelen.

Végbúcsú Ámelitől

Már hát Ámelim elviszed
Fellengőn repeső jádзи reményemet?
Már hát elviszed e soha
Bé nem forradozó szív kiszakadt felét,
Már hát elviszed, elviszed
Édes mindenemet, mert magad itt hagyol.
S itt hagysz hát, ha nem álom ez,
Mellyet képzeletem féltibe rajzola.
Óh, e' nem lehet az, mivel
Még álmomba is e színleni nem tudó
Jó szív nem csala meg soha.
Oly tisztán kifoly e szép ajakak között
Minden gondolat, aminő
Édesen petyeg el rólok az édes íz
A forró ölelés alatt.
E két mennyei kis boltozaton belől
Szintoly angyali szív dobog,
Amilyen babonás gyenge tapintata.
E gyöngy szem sebet ejt, hanem
Meg nem csal. Ne ragadd töllem örökre el
Őket, kis szerelem fia.
Nem! nem! sőt puha kis szárnyad alá szorítsd
S úgy tedd által az útjain
Leskődő bajokon, s gyenge kezed vigye
Nem hívebb, noha bóldogabb
Társ karjára. Tanítsd vak követőidet
Édes honjok eránt való

Szent hűségre ezen áldozatunk nemes
 Példáján. Koszorúk alá
 Nőtt virtus! te, kiért gerjedezéseit
 Megfojtá, vezetője légy.
 Menj hát, Ámelim, a leggyönyörűbb napok
 Kísérlék jeles érdemed.
 Menj, áldjon meg az ég! jussak eszedbe, ha
 Rózsák közt folyik életed.
 Már én eltakarám a szerelem tüzét,
 Bédvédén vele szívemet;
 Nem tesz már akadályt célod eránt vivő
 Útadban, kegyes Ámelim.
 Vedd még e keserű csókomat, ő legyen
 E könnyekkel örök jele
 Szívünk rettenetes szétszakadásinak.

*

Szépen festegető remény!
 Így hát rajzolatod mind csupa füst vala.
 Elszámolt gyönyörű napok,
 Melyekből az öröm karjai közt, a hív
 Kellemlék puha szárnyai
 Lengék a szerelem fűszereit felém:
 Csak képzet buborékjai
 És egy szenderedés álmai vóltatok.
 Eltűntök! megyen Ámelim
 S nyúgalmam vele. Óh, lelketem éltető
 Kedves színeim, akiket
 Gonddal festegetett a kegyek Istene
 Szűz szájára. Ti bájló
 Jóízű ajakak, s édes ölő szemek,
 Szépségtekre megesküszöm,
 Hogy bár nékem ezen angyali kis kezét
 Durcás sorsom irgylis,
 Szívem sebjeiből nem fogy el Ámeli.

[Mint mikor a nap...]

Mint mikor a nap az ellátás szélére lejutván
 Visszatekint, s az aranygyapjas felhőknek alóla
 A már barnuló erdőkre veresses arany színt
 Leggyent, azzal elül, s az arany festést is azonnal

A sűrűségből kibukott árnyék letörüli:
Ámelim így nézett még egyszer hátra, kezével
Mejjét és ajakát illetvén, s azzal el is tünt,
S engem az aggodás és a siralom beborított
Bús árnyékával. Majd rólatok, elfeketült fák!
Mind elmászkálnak lassan a lomha homályok,
Egy pompás hajnal hasadása után; de az én rám
Gyúlt éjnek véget nem vét az örökre lement nap.

Ámelihez

Veled való múlatásom
Táplálta életemet,
Tőled való elválásom
Sietteti végemet.
Ámelim! míg öleltelek,
Haláltól tudtam félni,
Miolta elvesztettelek,
Félek azóta élni.
Gondolám: e fa enyhébe
Hogy majd nyugalmam lelem
S ím könnyebbülés helyébe
Még kínomat terhelem.
E hely szerelmünk kezdését
Juttatja bús eszembe,
Hallom egy galamb nyögését,
S könnyek gyúlnak szemembe,
Amott, ahol a vízesés
Az ekhót fecsegteti,
Úgy tetszik, a csergedezés
Nevedet emlegeti.
De csak hasztalan lesem,
Senki sem száll ölembe;
Mivel Ámeli kedvesem!
Nem vagy itt, csak szívembe.
Nálad nélkül nem találok
E világban kedvemet,
S érzem, hogy a végső álom
Már altatja véretem.
De akkor is, édes hívem!
Ha éltém kell végezni,

Hogy szeret, azt fogja szívem
Utóljára érezni.

Egy gerlice keserve

Búval élek,
Bús a lélek
Éjjel-nappal bennem.
Óh egek! bár
Meghalnék már!
De mit van mit tennem?
Ha ti is kővé váltatok,
Fohászkodást nem hallatok,
Hová kell hát lennem?

A siralom
Én italom,
A csuklás ételem,
Szemem közt ül,
Együtt repül
A kesergés velem,
Álom helyett bú veszteget,
Magát a levegőget
Nyögések közt nyelem.

Ez ágon űlt,
Kinél nem szült
Szebbet a természet,
Egy átkozott
Rácélozott,
Pattant, - elenyészett
A legártatlanabb pára,
Hogy haldoklott, utóljára
Sohajtva rám nézett.

Bóldog voltam,
Míg csókoltam,
S csókját szedegettem,
A szomorú
S epesztő bú
Sullyát nem érzettem;
De minden gyönyörűségem,

Bóldogságom, reménységem
Benne elvesztettem.

A kegyetlen
Ily véletlen
Halálát nevette,
Elragadta,
S azt sem hagyta,
Hogy sírjak mellette.
Ha társammal ily rútúl bánt,
Az álnok, engem miért szánt?
Lelőni mellette?

Árnyékos fák!
A zöld ruhák
Rólatok levesznek,
Szép ligetek!
Belőletek
Hótengerek lesznek,
De a tavaszi melegek,
És az engedelmes egek
Újra zöldellőkké tesznek:

De engemet
Úgy bétemet
Örökre bús telem,
Hogy nyílását,
Tágulását
Már nem is képzelem,
Víg napomnak felkelését,
Tavaszonak derülését
Csak holtomkor lelem.

Múlt örömök!
Akkor jövök
Majd össze veletek,
Ha a halál
Reám talál,
S páromhoz mehetek;
Hogy hát ölébe juthassak,
Szájára csókot rakhassak,
Óh búk! búk! öljetek!

Éljen a barátság!

Poéta

Múzsám! pongyola láncokat
Fűzék a kikelet gyenge virágiból,
S majd felcímezem velek
Lassú hangho' szokott rózsafa lantodat,
Csak zengj egy gyönyörűt nekem.

Múza

Mindennél gyönyörűbb a kinyitott virág.

Poéta

Szebb amely kirepedt piciny
Pályáján az imént dugta ki kis fejét.

Múza

Mindennél gyönyörűbb? hát mikor a komor
Éjnek háta megett terem
A már ébredező napnak előlfutó
Kis súgára, s odébb veri
A környékre borúlt fátyolos éjszakát,
Bíbor kárpit alól izen
Újúlást a halál mázzaival bevont
Színeknek?

Poéta

De jelesb, mikor
Egy szép útja után a nap aludnimegy
S a párázatok estveli
Tömjénjével, örömhangozt emelhetek
Búcsúzóba felé, hogyha lementekor
Oly vígan hagyja itt, mint le-lejöttetekor.

Múza

Szép volt hát csakugyan, mikor
A legszebb kis ajak rád mosolyogtunk
Nyájas gerjedezése közt

Angyalkádnak, ama kis bigecs enyhibe
Nyugvó Ámeliden mikor
A pajkos szelek úgy mertek enyelgeni,
S oly csalfán suhanának el
A kincset fedező fátyol alatt, mikor
Ógyelgő kezeid csupán
Öt-hat szál violát kaptak imitt-amott,
Nem hagyván szemedet velek
Szétkórászni. Mihelyt csókkal elegy rakád
Ártatlan violáidat
Édesden rezegő mellje növésire,
Ámor szárnya alatt puha
Szendergésbe merült szép szemeit miként
Csiklandá fel az ébredés.
Mint küszködtek a híg álom alá lapult
Andalgással az ellene
Serkent s a ki-kinyílt szembe cicározó
Nyájasságok; az angyali
Fénnyel rád kiderült Ámeli hajnala
Futkározó ragyogása közt,
Mely édes repesést hintegetett beléd.

Poéta

A már forradozó sebet
Mért kell hasztalanúl újra kimetszened?
Szűnj meg szívem epeszteni
A múlt boldog idők emlegetésivel,
A menny titka akarta, hogy
Értünk a szerelem hajnala jöjjön el,
Ismét ő maga vont a bé
Sűrű köddel ama ránk nevető napot,
Óh, hát drága reményeim
Már tik mind örökös sírba borúztatok!

Múza

Kergesd el, fiam, a komor
Andalgást, kiderül a ködös éj; s noha
Virradtán zivatart hozott,
Szép lesz a szomorú zápor után napod.
Egy jó kéz vezeté, tudod,
Még gyengén tipegő lábaidat, mikor
A Pindus meredekjeit
Kétséges szemeid méregeték; ez az

Áldott kéz hoza felfelé.
Míg a mentorod él, béköti ő sebed,
Kedves karjai közt leled
Enyhítő szeredet. Véle keressed az
Élet ritka virágait.

Poéta

Pengesd, Múzsza, tovább pindusi lantodat,
Pengesd mennyei húrjait,
Most zengnek gyönyörűn. Drága baráti név!
Nincs nálad jelesebb sehol,
Nincs olyan pompa, se kincs, mely veled érne fell!

Múzsza

Mindent elvehet a kemény
Sors, amit csak adott, mint az egek magok
Most a földre kövér esőt,
Majd ellenbe' ragyát vagy jeget öntenek;
Úgy ő is ma nevet reád
Víg képpel, de talán még ma meg is tipor,
Mindent elvehet ő, csupán
Egy tisztán szerető lelki barátodat,
Míg órája le nem folyand,
Nem kaphatja el, a tengereket veti
Bár közzétek; akár kemény
Kőbástyákba külön dugdos is; a soha
Széjjel szemzeni nem tudó
Gyémánt láncotokat mégse szakasztja el.
Ámornak lobogó tüze
Nem tartós; s mihelyst elcsenevéstének
A szép szembe cicázgató
Nyájas kelleme, és pápaszemed lehúllt,
Melyen képzeleted nagyobb
Fényt látott vala, mint józan eszed lele:
A bosszú s unalom nyom el.
Boldog lészel ugyan, hogyha kis angyalod
Szintúgy lelki barátod is.
Heh! mert ritka madár ám az az ég alatt,
Mely vaktába kezedbe száll! -
Jó szív és jeles ész, jól kinyitott szemek
És sokféle tapasztalás
Kell ám, hogy kitanúld lelki barátodat!
A vérnek heve vagy sava,

Sűrűbb vagy hidegebb volta sokat tehet
Két szív öszvekötéséhez!
A mértéklet azért még nem elég ahoz,
Hogy láncok ne szakadjon el.
Sőt két pénzhez' ragadt, két buja, két kevély
Egy úton nehezen mehet.
Erkölc kell oda, jó és okos értelem,
Mely mindég igaz úton
Jár, a szép tudomány, a nemes érzés
És jó íz violái közt;
Két ily megnemesült szívek elérhetik,
Bár mértékletek öszve nem
Illhetnek: az erős egybecsatoltatást.
Mely bódog pedig, akinek
Egy hív társ kezeit tartja az ellene
Fellázadt bajok árja közt.
Nincs több olyan öröm, mint a', ha két nemes
Erkölcsű hazamentekor
Egymást intve dicső tette nyomán halad.

Poéta

Ez már ami megérdemel
Egy fűzér koszorút: jöszte tehát velem,
Áldjuk mennyei kútfejét
Erkölcsünknek. Az őtőle szivárogó
Szentség húzza barátomat
Egy központra velem, s kérjük az ég urát,
Hogy bódog legyen életed
A virtust követők lelki barátinak.
Óh, hív szív! te pedig jere,
Halld meg, s értsd el ezen gerjedezésimet,
És múzsám igaz énekét
Túrd el, még ha talán néha fogyatkozást
Lelsz bennem, hanem esküszöm
A mennyekre, hogy a tőlök alá lejött
Erkölcs szent nyomait s velek
Szíved tiszteletét nem hagyom el soha.

Álom

A történeteken s a sok ezer bajon,
Melyek rendre velünk játszanak, a minap
Gondolkozva ledülék
Egy kis rózsabokor tövén;

Ott, a szenderedés angyali lágy-meleg
Álom ködjeivel béhehegének, és
Selymes kis kezeikkel
Szemhéjam lesimítgaták.

Már játékos eszem képzete szárnyain
Hintázgatta magát, már csuda testeket,
Tündér-várat és más
Holmit kezdte teremteni. -

Hát egy érdeemes ősz toppan előmbe, kit
Jámbor képe s egész szivreható szeme
Nemcsak tiszteletessé,
Sőt még mennyevé tevé.

Tündér teste nem is századokat, hanem
Kezdetbéli öregkort mutatott, arany
Száján ült az igazság,
S melljén a szeretet feküdt.

Nyájas, mégis azért átszegező szeme
A vállam közein mintha jeges vizet
Öntött volna le, minden
Részecském nekiborxadott.

Mozdító inaim megmerevedtenek,
Béforrott ajakam. Végre reám mutat
Márvány ujjával, s int,
Hogy menjek vele felfelé.

Én reszketve tudám hajtani térdemet,
S félénken követém nyomdokit, egy magas
És még semmi halandó
Lábbal nem tapodott hegyen.

Feljutván, mutat egy völgyre, hová soha
Még a napnak arany fényje le nem hatott,

Köddel van beborítva,
Melyet gőzölög untalan.

Nádtorzok, s megavúlt zsombokok öbliből
Egy nyálkás habarék, benne teménytelen
Nép dülöngözik. Innen
Felnyúlt egy hegy az ég felé!

Tüskés oldalain állanak ördögi
Gyűlöléssel az éj ostoba lelkei,
És mérges dühödéssel
A békétlen irigykedés.

Egy kápolna ragyog fent az öreg tetőn,
Egy szép kert közepén, melyet örök tavasz,
Nyár és ősz vetekedve
Ékesgetnek, az éj oda

Kormos gyermekeit fel nem eresztethi,
Mert szent hely az. Egész táborok omlanak
Feljebb onnan alólról
A kápolna felé; hanem

A gyengék tapadó sárt, az erős karúk
Ércce lett köveket szórnak utánnok, és
A félkéz okosocskák
Lúd szárnyakkal is üldözik.

És így csak kevesen jutnak az égi fény
Látására; sokat visszacibálnak a
Sárfészekbe; sokaknak
Mérész lábokat eltörik.

Eltévednek az út tüskéi közt sokan,
S tikkadtan lefelé tartanak; egy midőn
Nagy göggel szaladott, a
Kert árkába töré nyakát.

Ládd: úgymond az öreg, mennyi nem éri el
Azt a mennyei célt, melyre teremtetett,
Lássák, mit cselekesznek!
Ott áll örök előtt az út.

Nincs oly cél az egek báltja alatt, hova
Baj nélkül szabad eljutni, az út nehéz

Voltán aki megijjed,
Válasszon gyepesebb nyomot.

Nem nyér ám koszorút, aki puhálkodik.
Menj, láss dolgod után. Azzal odább mene,
És én el nem akartam
Többé tőle szakadni; hát

Rettentő szemeket hánya reám; s vele
Csak mentem. - De mit ért? - a kegyes Ámeli
Néhány rózsalevélkét
A képemre lehúllatott.

S felrezzentem. Ihol büszke eszünk kevély
Fellengzéseit is hogy teszi semmivé
Egy-két rózsalevéllal
Egy kis furcsa leány keze.

[Ama nemzetek vérében...]

Ama nemzetek vérében
Úszkált világ zsvánnya,
Felpöffedt kevélységében
Nézd el! még azt kívánja:
Hogy harambasaságának
Az a jutalma lenne,
Hogy egy Homérus lantjának
Ezüst húrján pengene.
De elesnek szándékjoktól,
Ha ily polcra kapkodnak
A vérszopók, mert azoktól
A Múzsák undorodnak.
Csak az emberi nemzetnek
Felséges barátjai
Lehetnek e tiszteletnek
Valóságos tárgyai.
Ők csak azokról zenghetnek
Halhatatlan hangjokkal,
Kik az égre törekednek
Emberi virtusokkal.
A Földi geniussának
Van tehát arra jussa,

Hogy lantozzon árnyékának
Egy hazánk Homérussa.

A megégett nagytemplom falai közt serkent gondolatok

No, megvan a kár! hajdani címerünk
És régi díszünk pernye alatt hever.
Amit tehát dicső atyáink
A veszedelmes idők s bajok közt

Hol életek, hol drága vagyoniaik
Feláldozásán tudtak, az ellene
Folyvást agyarkodó veszélyek
Körme alól ki-kiváltogatni,

Gyász omladékban hányja szemünkre, ma
A fényes úttól mennyire távozáink,
Melyen nagyérdemű atyáink
Felnyomozák vetekedve Kodrust.

Hív bajnokinknak mennyei lelkei
Kik Régulusnak legnehezebb nyomán
Törtettetek romolhatatlan
Vára felé az örök neveknek.

Bátran vivén a nyársakat, a kemény
Halálra, kedves honnyotokért, ugyan
Lássátok e szörnyű veszélyét
Aljasodott maradékitoknak,

Áldott atyáink! hogyha ugyan lehet
A bódogoknak sírni, sirassatok,
Mert vége a Palládiumnak.
Vége van! és mi, ihol la! élünk.

Szánjátok-e már elcsenevült fiaik
Lassú veszélyét, mert oda hajdani
Egymás eránt való szerelmünk,
Melyet örökbe ti hagytatok ránk.

Sem a tatárok, vagy törökök, sem a
Rossz nyíri pajkos nép riha tábora
Nem tettek ennyi kárt közöttünk,
Mint ihol a ravasz elpuhulás.

A közhaszonnál már nem is álmodunk,
Egymást emésztjük, s bődög atyák! jeles
Érdemteket, hív társaiknak
Kornyadozó nyakakon tapodják

Némely, csak önnön hasznokat éhező
Fukar kevélyek. Mert bizony a sasok
Bagoly toronyokká fajultak.
Óh, esedeztetek istenünknel

Értünk, dicsőült lelkek! E hamvain
Szent templomodnak, mennyei jó Atyánk,
Im én is elbágyadva kérek,
Halld meg uram! Könyörülj hazámon!

Add vissza közénk a szeretet tűzét,
Mely szíveinkből mind kialudt! vele
Hadd legyen e szent hely, midőn majd
Helyre fog állni, dicsőbb amannál.

A gratiákhoz

Óh kellemesség és kegyek asszonyi,
Kik a halandók napjait, a kemény
Történeteknek ellenére,
Melyeket öblöget a szerencse,

Eltúrhetőkké tészitek egy szelíd
Kis rajzolásal; sőt a halál komor
Tekintetén is bájló színt
Tudtok az ember elébe vonni.

Ugyan mi csínt tett létem előttetek,
Hogy csalfa képek festegetésivel
Es áltató ledérkedéssel
Öszvezavart eszemen cicáztok?

Hahogy nem illik mennybe vezetnetek
Egy véges élt: menjetek el tehát
Előlem a tündér hazába,
És nevetek ne legyen Ruzánda.

Csokonai neve napjára

Már a tarka mezők illatos asszonya
Udvarlásra magát nem piperézheti,
Minden cifra virágit
A nap szúze leszaggatá.

Már a lanyha zefir, páfusi lantodon
Sem szunnyad, se cicáz, duzzog az olykori
Hamvas harmatozáson
S gubbaszkodva voná magát

Vénus hóna alá. A meleg estveli
Csend már a locsogó völgyre se csal, hogy ott
Nétán Lilla kerekded
Combjával leköszöntsenek

A sás közt susogó réti kisasszonyid.
Elment a meleges gólyasereg, s vele
Minden handarikázó
Nimfák eltakarodtanak.

Hagyján! a futikák menjenek, a csalárd
Pajtáság gyönyörű tüköri. Nézd drusza,
Bachus régi barátunk
Most hirdet jeles innepet.

Vivat! érjen azért annyi Mihály napot,
Amennyit csak akar. Jó drusza mink pedig
Amennyit lehet, és azt
Mind vígságba fecsérjük el.

A szerencsés történet

Mit látok, óh szent Istenek! álom-é?
Gyengén emelgesd kis csalogány begyed,
Lassan lebegjetek, virágok,
Álmomat el ne legyezd, zefirkém!

Óh, göndör árnyék! hogyne irigyeném
Sorsod, mikor még a nap is üldözi
Könnyű habocskádat, királyném
Gyöngykebelén s ajakán. Te félhólt!

Ki megcsömörlél rossz falatid miatt
Bús életedtől, tartsd meg ölö kezed
S reményed omladéki közzül
Vesd ide mord szemed e csudára.

S nem halsz meg úgy-é? Véd idejű, szilas
Gyengébb korodban, bárha Dianna tán
Vagy Venus is hevert alattad,
Mégse hevert, tudom, ily dicsőség.

Álnok legyecskék! Szemtelen állatok!
Ne merjetek rá szállani. Óh te kis
Szív-bájoló mozgás! Rezegj csak
Szép ajakán s szemein. Talán én

Szökdécselő...

A kétségbeesett szerelem

Húllj mennykő! hegyek ormai mind csattanjatok öszve,
Lobbanj, s lökd ki magad földünk bedugúlt üregébe
Fúladozó kéntűz! Rokkanjatok öszve kiterjedt
Égi erők! minden zúdulj a régi zavarba.
Ím! a rút habarék már mint sodródik az örvény
Forró torkában. Mely könnyen kortyan el a nagy
Minden! az elmállott fénytetek cifra világa
Mint hal, s mint elegyül a kóválygó komor éjnek
Bolyhaival! - Lássad - megenyész! kíméljed az angyalt,
S vedd ki Ruzsándámat, felséges erő! kit az omlás

Nem mozdít meg örök helyedről, s tedd a haboknak
Nagy partjára. De ni! hova bolygék? Nemde reményem
Alkotmányi ezek, melyek lezuhantak előttem?
Boldog egek! hát én csak azért láttam meg a hajnalt,
Hogy tudjam honnan számlálni keservimet? Álnok
Vértörvény! ki a honőrzés színének alatta
Ótalmadra talál! most már most érzem acélos
Öklödnek súllyát. Óh hát csak azért vezetél be,
Ámító szerelem! rózsás berkedbe, hogy ottan
Első lépéssel mindjárt tuskébe tapodjak?
Csitt! ahol a most nyílt violákkal s gyenge kökörüccsel
Bészórt oltárnál gondatlan örömben Ruzsánda
Bokrétázza magát, s engem les játszi szemével,
Meglepem őt. - De minő ropogás? repedeznek a hajlék
Oszlopi! - egybe ledűl! fuss édesem! édesem ímé
Egy dörgő mars szó porrá ordítja reményünk!
Rettenetes kétség, elnyomsz. Nincs irgalom, úgy-é?

Változhatatlan rend! ölelő karod
Meg nem hajolhat? Rántsd ki tehát fene
Dárdádat, és - mi haszna kérem?
Arra se hagyja magát beszélni.

Elvesztelek hát? (rettenetes szavak)
Édes Ruzsándám! s orvosoló kezed
Meg sem tapintá bélyukasztott
Mejjem örök sebeit; se számból

Nem hallhatád meg mostoha sorsomat,
És hogy keservem száma telyes legyen,
Nem nyugtat egy felejthetetlen
Elszakadáskori: Isten hozzád.

Ének a hosszú télhez

Óh, meddig kell még a nyers szél
Dérdúságát szenvednünk!
Engedd már óh makrancos tél,
Zúzos lárvád elvetnünk!
Vidd el rólunk vad honjába
A mord éjszak tunya seregét:

Hadd láthassuk pompájába
A vidító kikelet egét!

A gémberegő természetnek
Engedj egy kis tágulást;
A sok béburkolt életnek
Lágy szellőtől újulást.
A madár hadd csimpalykódzon
A bimbózó csere tetején;
Egy kis fűszál hadd nyújtódzon,
S egy szem harmat legyen a helyén

Akkor mink is megfrissülvén
A tavasz jóvoltából,
S új lélekkel felperdülvén
A sut rekkent zugjából,
A zsendülő természetbe
Víg énekkel ki-kiszaladunk:
S egy-két verset tiszteletbe,
Csak halj meg tél, neked is adunk.

Az első olvasztó szellőhöz

Idvez légy óh lágy szelletnek
Első nyájas párája,
A szendergő természetnek
Felserkentő postája,
Jer, végy bosszút csendességgel
A méreggel tele szeleken,
S hirdess békét víg lengéssel
A megdurvult komor egeken.

Majd a mord tél vasmarkának
Jámbor meglágyulásán,
S a fagy zúzos páncéljának
Harmattá lett válásán
A szép környék örvendezvén
Zöld bársonnyal befedi magát
S áldoz néked, tömjénezvén
Fűszerszámos viola szagát.

A kis tollas nép zengését
Hallom már a berkekben,

Pusztult honjok zöldülését
Sürgetvén víg énekben,
Járd bé kis szél lengéssel
A gyöngyellő ligetek ölet,
Háladásul majd ott vedd el
Érző szívünk öröme jelét.

A tavaszhoz estendén

Itt vagy hát már óh kezdetnek
Légfelségesb példája,
A felserdült természetnek
Nagy pompájú mátkája!
Jer, tiszteljük szűz keblébe
Hol kis zefir puha szele leng
S a rábámult csendességbe
Egy andalgó fülemile zeng.
Itt, hol még egy bóduló is
Egy percet meghiggadna,
Egy országot feldúló is
Lágy érzéssel borzadna,
Itt érezzük, hív pajtások,
A szent erkölcs nemes erejét,
Hadd kapkodják másutt mások
A képzelt jó buja kebelét.
Jertek, hívek, s a gunnyasztó
Hajnal lassú lángjánál
Áldozzunk a szívforrasztó
Egyesség oltáránál,
A titkok szent egyházának
Igy ballagjunk falai körül,
Míg a kétség árnyékának
Bóldog lelkünk felibe nem ül.
Addig a szép természetben
Hordjuk tisztán szívünket,
Még itt egy ily víg életben
Kezdjük dicsőségünket,
Hadd búzgassa mindég vérünk
Jó erkölccsel tele szeretet,
Úgy mindent oly vígan érünk,
Amint értünk ma kikeletet.

Az én kis kertem

Óh, jóillatú szép virágim,
Gyönyörűségim s mulatságim!
A nagy forróságok megfőznek,
Vizeim enyhíteni nem győznek,
Plánták, kiket magam vetettem,
S különös gonddal ültetgettem,
Már fejetek le kezd hajolni,
Nem győzlek eléggé locsolni.
Hát ti, megragadt kis óltások?
És ti jól indúlt fokadások?
Szép növéstek megszűnt újúlni,
Gyenge hajtások kezd sárgúlni.
Reményemet, óh, ne fojtsátok,
Élteteket tartóztassátok.
Ne sáppadjatok, óh, levelek,
Ma reggel, hogy öntözgettelek,
Ragyogónak láttam a napot,
Hogy láthatárra felkapott
Fényes képe még alig vólt fent,
Hogy mindjárt egy kis fellegbe ment.
Mikor a nap ekképpen jő fel,
Nem marad akkor az esső el.
Forróságát a levegőnek
Régen értem ily rekkenőnek,
Óh, zódségeim, reményljetek:
Az ég jól tészzen ma veletek,
Mint mikor a vízen cicázik
Zefir, s pelyhecskéje megázik,
És úgy nyirkos lebegésekkel
Játszik a ránéző képekkel:
Született olyan ez a szellet,
Amely most éppen rám lehellett.
Ni-ni! már amott az ég alján,
Amott nyári napnyúgot táján
Mintha nagy füstöt látnék gyúlni,
A láthatár kezd setétülni.
Örüljetek, óh, szomjú kertek,
Még ma tápláló lelket nyertek!
Postái a terhes felhőnek,
A szelek jobban-jobban jönnek,
S felfúván a pitlélt porokat,

Mint keverik velek magokat!
Most mintha pusztítani jőnének,
Mint dűlnek a fák tetejének,
Mintha le akarnák nyomkodni,
De kezdenek immár lassodni.
Már emelkednek tolongással
A fellegek, tele áldással,
Mint lopogatják el az eget,
Rátolván a habos szőnyeget.
Már lobognak a villámások,
Már hallik is lassú morgások.
Az apró-cseprő muzsikások:
Pacsirta, fülemile s mások
A természet nagy basszusának
Dörgésére megnémulának.
Nyomúl a felleg, jobban dörög,
A csattogás ropogva görög
A megsűrűdött levegőbe.
No, most lecsapott a mezőbe!
Minden állatok ijedtekbe
Futnak, s repülnek enyhhelyekbe.
Csemeték, elevenedjetek,
Félhólt plánták, emelkedjetek,
Szép virágaim, vidúljatok,
Nektárral majd megrakodjatok.
Mintha látnám már a gyöngyöket,
Melyek meglepnek benneteket,
Majd a leányok leguggolnak,
S titeket gondossan szagolnak,
Mondván egymásnak gyönyörködve:
Óh, jobb szagúk így, mint leszedve,
Majd hogy mutogatják újjokkal,
Hogy fog függő gyémántokkal
A megmosdott napfény játszani,
S benne rezgő lángnak látszani,
A kezemre egy szem cseppent már,
Felmegyek, mert az ebéd is vár,
Itt hagylak hát, Isten hozzátok,
Ő viseljen gondot reátok.

Óh mely méltóságos szemlélet,
Mely egy rosszlelkűnek ítélet,
Kit a villám, pattogván széjjel,

Fenyeget megannyi veszéllyel,
Melyben a bölcs tégedet fellél,
Fő jószág, ki által minden él.
Még eddig csak nagy cseppek húlltak,
Már egyszerre neki zúdultak,
Amint sűrűn lefelé jönnek,
Mely ezüst színű recét szőnek,
Melyet, míg közte szaladoznak,
A villámok megaranyoznak.
Ők zendülnek, ezek zuhannak,
S együtt mely szép hangzatot adnak.
Barátim, édes lesz a falat
E mennyei muzsika alatt.
Jer, örvendezvén az egekkel,
Együnk és igyunk víg lélekkel,
Áldván a természet jó atyját,
Ki táplálja minden állatját,
Ki a láthatatlan párából
S sok ezernyi szerek lángjából
Felhőt hirdet a levegőbe,
S essőt ad alkalmas időbe.

De már ritkúlnak a fellegek,
Tisztítani kezdenek az egek.
Jerünk, szívjunk friss illatokat,
Lássunk tajtékos patakokat.
Ni! a gyermekek feltürközve
Ott a giz-gaszt hogy tolják öszve,
S átadván a sebes folyásnak,
Benne lábokkal gödröt ásnak.
Amaz mélységét méregeti,
Elcsúszik, s a többi neveti.
Óh bóldogok! kik így játszatok,
S a jövődre nincs gondotok.
Melyben talán a bajok árja
Élteteket nagy zajra várja. -
Ni csak! a ludak mint kötődnek
A zajjal, s benne hogy fürödnek,
S hátokat megmosván állokkal,
Mint csapják a vizet szárnyokkal.
A toronkász libákat fére
Hogy csapja a víz a szélére!
Ott egyik nyakát nyújtogatja,

Másik a tollát tisztogatja. -
De jerünk, hagyjuk itt ezeket,
S nézzük az elment fellegeket,
Áldott szolgálatjokért, jertek,
Nézzük, az egetől mit nyertek.
Látlak már felhők koronája!
A természet legszebb munkája!
Tebenned látom egy rakásban,
Amit festett mindenben másban,
Téged a nap tett örömébe
Pálmául a felhők fejébe.
Nézzük már a virágokat is,
Lássunk kis szívárványokat is,
Nézzük, a napra hogy nevetnek,
Kitől már ismét nem félhetnek.
Némelyik kinyílt örömébe,
Másik cseppet szorít keblébe,
Némelyik tömjénzi jó szagát,
Másik bókol, leiván magát.
Egyen oly szép a csepp játszása,
Mint egy síró szűz mosolygása,
Másiknak úgy függ leveléről,
Mint a gyöngy a szépek füléről...
Hogy Márstól végkép búcsút vettem,
Nyúgodalmamat itt kerestem,
Mások baját nem irigyelvén,
S a természetet énekelvén,
Ott egy kis bodza árnyékába
Elmélkedett szívem magába;
Gyakran onnan szántam azokat,
Kik bódúlva ölik magokat
Vagy a szívrontó fősvényiséggel,
Vagy lélekgyötrő kevélységgel.
Ti, nyughelyeim már elmúltok,
Zöld sephedéssel béborúltok.

De tán nem kellene heverni,
Próbálnánk e tengert kimerni,
Óh bizony, mindent elkövetek,
Kis növények, csak éljetez,
S majd kérem az elöljárókat,
Vigyék el gyilkos árkotokat,
Amerre szabadabban mehet,

S ilyen rettenetes kárt nem tehet.
Hol az úr atyja szolgájának,
A fejedelem országának,
A tiszt viselő seregének,
Az előljáró helységének:
Ott azon könnyen segítődik,
Ami által kár tetetődik;
A bóldogság a víg étellel
Ott ölelkeznek szeretettel:
Ne csüggedjünk hát munkáinkban,
Bizván ily kegyes atyáinkban.

Szükségben segítség

Mind egy célra kell sietnünk,
Mind egy úton ballagunk,
E pályát hogy kell követnünk,
Mind jól tudnánk azt magunk,
Óh jól tudnánk, hogy egymásnak
Közös segítségivel
E világi vándorlásnak
Könnyen bírnánk terhivel;
De azt véljük, hogy rózsákat
Csupán úgy szakaszthatunk,
Ha egynehány jámborkákat
A tövisbe buktatunk;
Hogy az élet édes mézét
Szánkba csak úgy nyelhetjük,
Ha a mások szája ízét
Keserűvé tehetjük;
Hogy útunkban dicsőséggel
Csupán csak úgy járhatunk,
Ha másoknak kevélységgel
A nyakára hághatunk.
Ez ellen már hány ezerek
Irkáltak, de hasztalan,
Mert csak gyötrik az emberek
Az embert minduntalan. -
Bűnnek lelke! ki földünknek
Színét így elfoglalád,
Csak tapodd hát életünknek
Minden szépségét alád.

De tudd meg, hogy a jó szívet
Meg nem tántoríthatod,
Bár elővégy minden mívet,
Amivel bosszanthatod.
Buja! Bátran dobzódhatol
A szegények zsírjából,
Ha jobb, amit kikaphatol
Az éhbel-hólt szájából;
De a bálók majd elmúlnak,
S ha kifarsangolhatunk,
Álorcáink majd lehúlnak,
S akkor majd mi múlatunk.
Csikarj te is szegény fösvény!
Élj húzással-vonással:
Majd ha elfogy ez az ösvény,
Megalkuszunk egymással;
Bár bírós légy, s mindenemet
Kényed szerint nyeljed el:
Egy magamnyi sírhelyemet
Ott tán csak nem perled el.
Vad erőszak! rút kevélység!
Gázolj bátran bennünket:
Jó barátok lehetünk még,
Ha lejárvuk terünket.
Vedd el minden szabadságom,
Lássad, hasznát hogy veszed:
Én ott kezdem méltóságom
Majd, ahol te végezed.
Az igaz, hogy ily reménynél
Sovárogni unalmas.
Mert addig a torkos elnyél,
Elgázol a hatalmas.
De hiában! mert más mód nincs,
Hordjuk tisztán szívünket,
Mulattat is ez a nagy kincs,
Dicsőít is bennünket.

A tavaszhoz

Már a gyenge kökörös fel-felemelgeti
A nyálkás avarok leple alól fejét

És pelyhes koszorúját
Lassanként nyitogatja ki.

Jer, lágy szél, jer! öleld és nyalogasd körül
A felkölt gyereket, jer, nehogy a fogas
Fény megverje szemével
Vonj enyhébb levegőt reá.

Már sok kis madarak messze kerülgetik
A füstös levegőt, melyben az emberek
Szomszédsága miatt nem
Legbátrabb telelés vala.

A kedves szabadért megvetik a gyanús
Kézzel sórt eledelt, melynek alá fogó
Lépet rejte az álnok
Embernek ravaszabb fia.

Csokonai Vitéz Mihályhoz

Mély hallgatás van a hideg ég alatt,
Már megfakult rét puszta barázdain
Haldoklik a Természet, a nagy
Munka után pihenésre készül.

Hol vagynak a víg erdei lantosok
S búbos pacsirták hajnali éneki?
Megszűntek. A dér, zuzmaraz s hó
Jéglakatot vete ládd-e rájok.

A csorda, mely nemrég szabados mezőn
Tépázta a rét tarka virágait,
Most zárva kérődzik fanyar szal-
mája, csuhéja sovány korójján.

A lomha télnek zordonos éjjele
S álomhozó jégszőnyege béfede
Mindent, szemed bármerre vessed,
Egy örök éjtszaka álma borzaszt.

Úgy van, Barátom! s mind ezek azt teszik,
Hogy egy örök tél várakozik reánk,

Melyet ki kell, megtudd, aludnunk
A Lybitina setét üregébe.

Meg hát az ifjú vér pezseg és öröm
Órákat ígér, mit zsugorogsz, igyunk,
Jer, egy palack édes tokájer,
Majd eleget nem iszunk, ha nem élünk.

Néhai debreceni főbíró Domokos Lajos halálára

Horác hatalmas lelke! ki számtalan
Időkre nyúló életeket merél
Igéni lantos verseidnek,
Vétkezem-é, ha nevedre vágyok?

Nem, sőt ha mindjárt vétkezem is, merőn
Nyomodba lépek, már ihol a paizst,
Miként te, szintűgy elvettem,
Csak hogy igaz követőd lehessenek.

Te Lolliusnak címeres életét
Hosszúra nyújtád, én se szabok határt
Rezegve zengő verseimnek,
Míg valahol magyarul beszélnek.

S nem engedem meg, hogy Domokos nevét
Írigy feledség éjje borítsa be,
S ha érdemét kizengi Múzsám,
Gyenge, zokog, s kesereg kimúltán,

Ne éljen önnön kénye szerint, kire
Hazája lelkét bírta, nem éle ő,
Ne légyen egy ember magába,
Sok vala ő, sok is a mi híjjunk.

Dicső halandó! mely keseregve néz
Az árva község, a közügy és ez a
Bajnoktalan vallás utánad.
Mely sok ezernyiszer ásna még fel!

Kicsinyhitűek! nemde nem így vala
Az atyja Márton hunytakor is, pedig
Láttátok ő képét fiában,
Mert hiszen a nagyok a nagyoktól

Lésznek, ne szűnjön senki reményleni,
Engedd atyáink Istene, hadd legyen
Háládatos szívünk örökre
Oszlopa a Domokos neveknek.

A megelégedés

Jövel, magad légy óh megelégedés!
Mértékzsinórom, sőt vezetőm, mikor
A nagyvilág tövisszes útján
És szövevényei közt nyomozlak. -

Bé voltam a szent helyekig, és egész
A borzadásig telve-telék kegyes
Áhítózással s tisztelettel,
A szeretet kimeríthetetlen

Nagy kútfejének színe előtt: kinek
Mindenttudó bölcs lelke belát egész
A titkokat fedő vesékig.
Boldogok, akik ezen nagy Úrnak

Szolgái, mondék: megvetik a világ
Csalóka fénnjét és megelégszenek,
Hahogy szelid erkölcsök által
Jóra vezérlhetik a veszendőt. -

Meghökkenék és hátraesém, mivel
A tisztelendő égi libériák
Alatt sok ördögök cselédit
Kelle valóba előtalálnom.

Hol vagy! kiálték, óh, megelégedés!
Hisz a ravaszság, a dühös üldözés,
A nagyravágyás és irigység
Nem lakozik veled egy tanyába.

Rezgő inakkal lépegeték odébb. -
Atyám, ne kísérts, sőt szabadíts meg a
Gonosz kezeiktől. A te fényes
Képviselődhő' megyek keresni

A lelki békét. - Hát ti kemény falak!
Feszés vitézek! fegyverek! és arany
Jármú cselédek! tán tirátok
Bízta csudállatos őrizését.

Uram, bocsáss meg, kötve hiszek, gyanús
Amott az együgy; itt ez az úri fény. -
Sok a porig nyomattatott nép,
Nem lehet addig az ő királyok

Boldog. - Fogadd fel, kedves Atyánk! ügyét
Az elgalázolt jó fiaidnak, és
Mutass palánkot a kevélynek
S tiltsd meg az emberi vérszopókot:

Majd akkor aztán a megelégedést
Rajtad tanuljuk, mert ki-ki űzheti
Közjóra célzó hivatalját
Akkor egész az elégedésig.

Addig bocsáss meg, jó megelégedés,
Hogy nem kereslek. Mert ki találja ki,
Mely'k láncokon vagy mely'k üregbe
Mézeled a letapodt igaznak

Mérgelt falatját. - Boldog az, aki a
Másolhatatlan sors dühödése közt
Tisztán verő szívét tapintván
Símogató kezed ott találja.

Az élet [I]

Rövid egy nap életünkbe!
Nohát örömbé töltjük.
Rövid egy nap éjtszakája!
Nohát így keresztlül.
Rövid egy piroska hajnal!
Nohát heverjük által.

Rövid életünk! nohát egy
Lagzit tegyünk belőlle.

Az élet [II]

Fiúk örömbe töltsük
Szűkön szabott időnket.
Szeressük, ami furcsa.
Ne vessük, ami bangó.
Hát a töméntelen bajt
Hová tegyük nyakunkról?
Biz azt, fiúk, borozva
Fecseljük el naponként.

Édes druzsám!

A földbenyelte Kondé
Dézsmálta jó boromból
Van még vagy egy csebernyi.
De héj! kevés a hordóm,
Ezt is ki kén ürítnünk.
Hogy a nagy Úr megáldjon,
Segíts kiöblögetni.
Úgyis Kabán kiszáradt
A porhanyó garadján
Tán a köhécseled is,
Vagy a kotús vizektől
Nád nőtte bé az órod.
De hátha tarka békát
Találhatál meginni,
Gyanús az a veszett víz.
Eredj le csak te Szári,
Hozz a szegény fiúknak
Egy kis - hiszen tudod már,
Héj, jó fiuk vagyunk mi.
Szerus druzsám! igyunk no!
Hiszen bohó csak így foly
Emphatice az élet.
Rövid egy nap életünkbe,
Nohát örömbe töltsük.

Rövid egy nap éjszakája,
Nohát igyuk keresztül.
Rövid a piroska hajnal,
Nohát aludjuk által.
Rövid életünk. Nohát egy
Lagzit tegyünk belőlle.

Jó a bor

Kiköltözött azoknak
Az ész kabak fejekből,
Kik vízbe telhetetlen
Lúdnak való torokkal
A bort merik gyalázni.
A bort! az éltető bort!
A bort! ama nagy Isten
Képére alkotódott
Bölcs ember oktatóját.
Be messze elfajultak
Noé atyánk eszétől,
Ki a töméntelen víz
Peshedt nyomát azonnal
Borfával ülteté be.
Áldott emlékezetben
Maradjon én előttem,
Mert én ha rá botolnék
Száras porára, tüstént
Jó borral önteném meg.
Héj, kár gyalázni a bort!
Hiszen ha a garadra
Felöntök én, ki nállam
Az ég alatt vitézebb?
A legnagyobb vezér sem
Furfangol oly manővert,
Mint a fejembe készül.
Elbújhat a világnak
Minden mihaszna bölcse,
Ha néha kótyogóson
A fizikába vágok
Vagy astronómizálok.
Forog nekem nap és föld,
Sőt a sut is megindúl. -

Ha én amúgy busáson
A torkomat megöntöm:
Hozzám jöhetsz tanulni
Bízvást akármi nyelvet;
Úgy tudok beszélni,
Hogy egy igaz teremtés
Sem érti e világon.
Ha a fejem nem olyan,
Amint magam szeretném,
Egyszerre finumabb észet
Tudok belé locsolni.
Rebelliót ha érzek
Belső monarchiámba:
Egy jó palack-kommandó
Lecsendesíti tüstént.
Ki a király, ha én nem!
Héj, kár gyalázni a bort!

A sok baj

Héj, jó fiúk! be sok bajt
Kell érni e világon;
Meg hány ezernyi bosszút
Kell nyelni a becsület
Útján bakácsolónak.
Csak végye gondolóra
Akárki, úgy találja:
Hogy sok cudar gazember
Csupádokonn azért van
E jó világra csapva,
Hogy másokat gyötörjön.
Hogy a gutába nem tud
Az a goromba csürhe
Békével ellegelni?
Jobban körültekintvén
Itt léte kurtaságát,
Mely oly hamar lerusszan,
Mint szinte egy csupor bor
A porbelepte gégén.
Fiúk! örömben töltsük
Rövidre tölt időnket.
Szeressük a barátot,

Ne vessük a bolondot;
Hát a töméntelen bajt
Hová tegyük nyakunkról?
Biz' azt, fiuk, az egymást
Váltó palack borokkal
Fecserljük el naponként.

A kölcsönadott gyümölcs

Jó lyány! jut-é eszedbe,
Hogy míg kicsinke voltál,
Kertembe bármi zsendült,
Mindég te kóstolád meg?
Hát a' jut-é eszedbe,
Mit mondtam olykor-olykor?
(Kis lyány! te is ha zsendülsz,
Számomra tartsd magad meg!)(
Akkor te csak virágzál,
De már pirúl gyümölcsöd.
Nohát fizess meg, édes!
Csak annyi csókot adj bár,
Ahány szem epret adtam.
Ha többre megy, se sajnáld,
Ikább egész bigecském,
Legyen tiéd, de én is.

Az új bor

Be jól esett, te kislyány,
Zsendült cseresznye szemmel
Zsendítni a szerelmet.
Be jól esett az első
Piross epert pirossabb
Szácskádhoz illegetnem.
Guggon, tudod, be jó volt
Csipegetni zsenge szőlőt,
De levét ezerszer is jobb
Dúdolva szürcsölésznünk.
S eszemadta kis kezedből
Mogyorót szemelni hozzá.

Sokáig élj, gyerek bor!
Nőttön neveld tűzünket.
Ámor, te is! ki nádcsőn
Szopatsz velünk szerelmet.

Cicázás

Cicázzatok, leányok,
Cicázzatok, galambim.
Míg egy fiú öléből
A másikig repülni
Nem fajtalan ledérség.
Míg a fiú irígyen
Nem nézi, hogy kiszöktök
Szorongató kezéből.

Cicázzatok, leányok,
Cicázzatok, galambim,
Míg a ledér cicának,
A körme nagyra nem nő,
Játéka csak ciróka.
Kacsintsatok hol ennek,
Hol annak a szemébe,
S repkedjetez közöttük.

Cicázzatok, galambim,
Míg egy hegyeske körmű
El nem ragad magának,
Már akkor ám ha pajkos
Cicuska csal cicázni,
Kackit kiáltsatok rá,
Mivel hiúz szemekkel
Lés a gyanakszi kandúr.

Szívem, eszem

Ama diós tanyából
Egy kis vidor leányka
A vízre vólt, s edénnye
A kútba visszacuppant.

Oda pattanék, kikaptam.
Ajakának és szemének
Rezgési megköszönték
Azon elandalodván,
S a hamis kicsente szívem.
Hogy szívemet kiváltsam,
Bokréta-szedni mentem,
De az ő badár szemétől
Nem leltem egy virágot.
Epret kerestem menten,
De szája bíborától
Eperre sem találék.
Szívem tehát csak ott van.
Add szép szemed, te kislyány,
S mogyorónyi szádat érte.
Ikább kipótolásba
Eszem is tiéd maradjon.

Jó bor, szép szem

Ha te is, valódi jó bor,
Szikrádzol a pohárba,
Te is, kacsongató szem,
Szikrádzol a szemembe!
Csuda-é, ha néha szívem
Miattatok kilobban,
Jó bor s kacsongató szem!

Csokonai Vitéz Mihály halálára

Él-é a síron túl vagy nem az emberi lélek?
Ezt a kérdések kérdését a mi Vitézünk
Fejtegeté; de mivel nem akadt nyitjára előlről,
Túlnanról akará még megvizsgálni. Azonnal
Kettényílt az örök titok kárpitja előtte...
Ő bément s széjjelnézett. Látván a halandók
Gyenge világa elől elrejtett mennyei pompát,
Gondolatit szárnyára vevé a lelki dicsősség,
És ő még fül nem hallott szent angyali hangú
Énekek énekein kezdé dicsérni az élet

Felséges voltát, mely várja az emberi lelket.
Megtetszett kedves zengése az anyagi karnak
S mennyei műzsának lelkét ottfogta. E halmot
Hamvai tisztelik, és gyönyörű munkái hazáját.

CS. et F.

Cs magába

Vagyok-é én? vagy nem? azt csak nem kérhetem:

Mert azzal magamat magam kinevetem.

De hogy hol? s mi vagyok? és mimódon élek?

Mi ez itt, s mi volt az, amiről eszmélek?

Csak álom volt-é az? vagy pedig ez álom?

Különös! magamat hogy fel nem találom!

Semmi lettem? Óh, ez nem semmivé levés!

Álomnak sok, sőt tán az álmom volt kevés.

Mi nagy dicsősség ez, mely ragyog felettem?

Melynek, úgy tetszik, hogy egy fényszála lettem,

Mert középpontjára érzem, hogy siettet

A fő esméretre vonzó szent szeretet.

Tán ez az élet az, melyet míg álmodtam,

Ott a porban, legfőbb kérdésnek tartottam?

Hát ennek volt olyan nehéz a fejtése?

Isten! mely homályos a lélek nézése,

Míg ama setéség völgyén raboskodik

S a test köldusbotja után vakoskodik.

Imé felhánytam az új és vén könyveket,

Megkértem a világ imáda bölcseket,

S ha visszaeszmélek, hogy ki-ki mit mondott:

Egyik nevetséget, a másik bolondot,

Szegények! nem csuda. Sőt hogy is lehetne,

Hogy a vak a napról tisztán ítélhetne?

Érzi, hogy melegít, de azt nem gyanítja,

Hogy az még őtet is megvilágosítja.

Neki azt hinni kell, s ha képtelenség is

Előtte, mindegy, mert ragyog a nap mégis.

Voltam hát! Vagyok is! Érzek is, hanem ez

Elevenebb annál, amint a test érez.

Vagyok! De mi leszek? itt fényt s dicsőséget

Látok; amott távol homályt s setéséget.

Egy édes vonszódás ehez ragaszkodtat,

Amattól egy tiszta érzés iszonyodtat.
Óh, vajjon mi róllam az egek végzése?
Bezzeg még ez ám a kérdések kérdése.
De ihol egy hozzám vonszódó fényt látok,
A szent fények közt is vagynak tán barátok?

F

Se boldog, aki aggodalmait szegény
Testével a porban hagyá.
Sírcímed alján hadd heverjen? óh Vitéz
Barátom, a világi gond.
Ne félj! Csupán az eltökélve kárt tevők
S a jóra érzéketlenek
Szenvednek itt örökre tartó kínokat.
Ama setét ködoszlopok
Zárják el őket e dicsó világi fény
Megszentelő sűgáritól:
De a nemes lelkek, habár képzéseik
(Mint olykor-olykor a miénk)
Hibások és idétlenek lehetek is,
Itt érik el nyűgalmakat.
Jövel tehát a gyáva test ezer hagymázitól
És rabbilincsetől szabad
Lelkünk repüljön a világos esmeret
Szárnyén egész az Istenig!

Cs

Dicsó barátom! már te ez új világ
Titkába fennyen jársz; de az én gyerek
Lelkem pehelyét még ama föld
Lanyha szerelme magáho' szívja.
Engedj csak egyszer visszatekintennem,
Hadd nézzem, egy-két régi barátaim
És jó hazám mint tisztelik meg
Hólta után az igaz poétát.
Hozzánk ragyognak (bármi szemérmesen
Titkoljad) áldott orvosom!¹ a csupán
Hasznot leső nép közt szokatlan
Tetteid. - Égre lobog fel a te
Jótéteményed lángja is, orvosi

¹ A kis doktor

Szerrel segitőm.² - Árva szülötteim

Jó atyja!³ szíved érdemének

Tiszteletet tesz az égi tábor.

Mind! Mind! barátim! mind köszönöm nevem

Díszére célzó fáradozásokat!

Fénytársam! óh, máris haladják

Ennyi sok áldozatok reményem.

Nézd! síromat nézd! most koszorúzza fel

Egy hív barátném⁴ - Oszlop! Akármilyen légy

Bernárd hegyén a Nagy Vitéznek:

Nyert koszorúm gyönyörűbb tenállad.

F

Érzettem én is, amit oly elmerülve érzel.

Gyerekkorunk csecséit. Megért időnkbe szint illy

Örömmel emlegettük. - Óh, mint örültem én is,

Mikor egy nemes barátom poromra tiszteletből

Leülteté az akászt. - De mit ér neked, Vitézem,

Egy gyenge rozmaringszál? Szentségtörő kezeknek

Zsákmánnya lesz az ügyis. - Szébb egy virágos akász.

Tovább is él ez annál.

Cs

Nékem télbe is egy zöld koszorú fedi

Békés homlokomat, bár ha letépi is

A rablásra szokott nép,

Mást függeszt oda kedvesem.

Mert a cél csak az, ott hogy koszorú legyen.

Ákászod se soká tartá, barátom, az

Nincs már: a barom ember

Kártékony keze törte le.

A természetet ugyan vátig erőlködött

Sarjadtatni letört címedet; azt viszont

Bosszújára barátod

Védjének, lepocsikolák.

² Tzajninger

³ Kis Imre, akit 300 Rf.-ot offerált a munkái kiadására és a maga gondoskodását is. De a Lilla kijöven, az anyja a többit a maga költségén akarja folytatni.

⁴ Bod Jánosné

F

Örök valóság! engedelem legyen
Szent tisztaságú fényed előtt nekem,
Hogy égi díszem ellenére
Részt veszek a nyomorúlt világi
Történetekben. - Szent seregek! kiket
A nagy dicsőség elragadott, örök
Esméretünk felséges útján
Ily alacson lebecsátkozásért
Ne feddjetek meg. - Még csecsemőkori
Lélek barátom! mennyei célra nyílt
Pályádat egy kevés időre
Hogy zavarásba hozom, bocsáss meg.
Jövel, tekintsünk vissza, ez otthagytott
Kis bolyra. - Nézd, mint gyötri magát amaz:
Rakásra mit gyűjthetne. Másik
Mint akar a tetejekre mászni
Gyengélkedő testvéreinek. Miként
Rugdossa széjjel némelyik a rakást.
Amaz hogy ás-vés. - Nézd, az álnok
Mint temeté el örökre társát.
Hogy e dicsőült élet eránt kevés
Ítéletek van, csak hihető; hanem
Hogy a kigyomláló halál is
Számba se jöhet előttök, a' már
Megfoghatatlan. Nézd! Amaz életét
Dühös kezekkel vette amannak el;
S már gőzölő testét megette:
Mert fejedelmei rákapatták.
A víz fejről árad alább. - Amott
A győzödelmes, hült tetemét megölt
Társának a vadakra bízta:
Mert fene tigrisek a vezéri.
Emitt! hervadt testet alázatos
Képpel letették atyjaihoz. Behányt
Sírjára pompás jelt faragtak:
Úgy, de mit ér? szabadon bocsájtják
Reá az erkölcs mocskait. Ott, ahol
Szentségtörőktől díztelenítettik
A halva fekvők nyúgodalma:
Nem csuda ám, ha pocsek az élő.

Cs

Hagyd el, barátom! Jó, hogy azokra nincs
A lelki rend is bízva: bizonynal úgy
Barmoknak és kedves lovoknak
Lelke is itt legelészne köztünk.
De nem mosolygasz? ott ama híveik
Sírjára gonddal nyári virágtövet
Ültetgető jámbor seregre.
Ott, hol az ész nemes érzéssel
S szent borzadással tiszteli a derék
Lelkek leroskadt házait, és szelíd
Elmélkedésre serken a szív:
Mennyei tán az igazgatás ott?

F

Boldog halandók, kiknek az ég kegyes
És bölcs vezért ad.

Cs

Boldogok ám.

F

Jövel!
A megdicsőültek világa
Már nemesebb figyelemre szállít.

* * * * *

[Hát csakugyan nem igaz...]

Hát csakugyan nem igaz: hogy az olyan cifra virágnak,
Mellyet ezer közzül a természet, kijegyezvén
Teljesnek remekelt, sohasem várhatni gyümölcsét!
Mebizonyítád ezt, díszes növevénye hazánknak.
Mert buja szirmokkal koszorúzva derült ki virágod
A nagy eszek pompás tábláján: mégis ihol már
Magvát is meghozta. - Ne szűnj markodba nevelni,
Óh, jó Gondviselés! e szép növény szüleményét.

127. dicséret

Óh, mely nagy az oly ember bódogsága,
Kinek igazán gyúlt minden jószága;
Ki híven jár a magáé körül,
És a hamisan jöttek nem örül.
Bódog, aki az álnok nyereségre
Átkot mer kérni, felnézvén az égre,
És kinek jó lelkiismerete
Útján mégyen szüntelen élete.

De jaj! akinek az Isten törvénye
Nyilván mondja, hogy hamis keresménye!
Romlást okoz felebarátjának,
Kárhozatot gyűjt önnönmagának.
Jaj annak, kinek szerzett gazdagsága
Csalárd lelkének tanúbizonysága,
Kit elhagyott lelkiesmérete,
S a baromhoz hasonló élete.

Óh Isten! áldd meg foglalatoságom,
Melyben szent tetszésed által nem hágom;
Vezérelj hozzád vágó lelkemet,
Hogy tőled várjam nyereségemet;
Azt tartván hasznos vevésnek, adásnak,
Melyben nem csaltam s kárt nem tettem másnak,
Melyért szent orcádnak ítélete
Előtt nem bánt lelkelem esmérete.

Hortobágyi dal

Óh, te áldott Kanahám,
Hortobágy mellyéke!
Beh sok szegény legénynek
Vagy te menedéke,
Jó paripán ugratod,
Pénzt adsz erszényébe,
Szép menyecskét karjára,
Jó bort a kezébe.
Itt a szegény legénynek
Uraság a dolga,

Heverészhet kedvére,
Nem lebernyés szolga,
Van húsa, szalonnája,
Öt örü bundája,
Szép zöldellő mezőben
Legel a marhája.
Óh én édes Istenem!
Adj jó békességet,
Fordíts el országunkról
Döghalált, inséget,
Hogy ehessük békével
Zsíros kenyерünket,
Áldj meg uram, teremtőm!
Jó borral is minket.
Csaplárosné, galambom!
Tölts bort a kupába,
A szegény magyar legény
Hadd igyon bűvába;
Pajtás! Isten áldjon meg,
Órizzen a kártól,
Vármegyétől, fiscustól,
Töröktől, tatártól.

A krumpli

Egykor nagy fellegszakadás volt, a zabolátlan
Szél a századokon élő fákat töveikből
Döntögeté; izmos gyökerek mormolva halomnyi
Földdel moccant fel. Szomszédjokat a belecsattant
Ég ropogó tüze pukkantotta diribre-darabra,
A rohanó zápor jéggel morzsolta törekké
A lepocsékolt szép gabonát. A krumpli is úntig
Ógyelgette bűdös indáját; csak letapasztá
Őtet is a zivatar, s szétmállva fedezte be halmát. -
A vad idő elment; a rémült ember utána
Sáppadtan nézett, kóldús pálcára jutását
S éhen haldokló hív társának s gyerekének
Ínségét mélyen képzelvén. Messze határról
Eljött a takaró, de fejét csóválva tovább ment.
Egy lakos, aki csupán krumplit termeszte, mivelhogy
Földje igen szűk volt, sarjadzani látja vetését,
S a cudar inda alól kenyeret vájkála fel ősszel.

Ezt látván a több lakosok, felhagytak az áldott
Búzatenyésztéssel; s inkább sóvárganak ikrás
Krumplijokon, mintsem gondoskodnának az élet
Bő termő idején szükségre való kenyerekről. -

*

Nemzetem, így jársz majd, egy náladnál szaporább
nép, Bár sikertelen is ő, magod a földből kiszorítja.

Pasquilus In Wolfgangum Ibrányi, 1815

A természet örök rendjét egy emberi végzés
Megzavará, mikor a bárány ártatlan ügyéhez
A felsőbb hatalom jussát farkasra ruházá.
E zavarást az örök végzés elnézte sokáig.
Végre elég! így szólt, s ím a természet előbbi
Rendje azonnal előállván, a vérbe feresztett
Bárány lábainál a farkas alélva rogyott le,
S bosszús élte morogva futott el az éj üregébe.
Óh magyaroknak erős, bölcs és szent Istene! Jámbor
Bárányodnak ügyét többé farkasra ne bízzad,
Sőt mindentehető karral pusztíts ki hazánkból
Minden farkasokat, hogy boldog nyájad ezentúl
A magyar Albion örvendő mezejébe legelvén,
Néked öröm-hálát zengjen s fejedelme javára
Colchisi gyapjával, hószín hűséggel adózzon.

Exsurge cor meum

Szívem, emelkedjél
Míg ügyed ártatlan,
Légy tántoríthatatlan;
A rossz szerencsének
S rendetlenségének
Pálmát ne engedjél,
Szívem, emelkedjél.

Ne szünj reményleni,
Szélvész után mindég
Kellemetesebb az ég;
 Majd ha jól kiderül,
 S a bús tenger leül,
Szép lesz rajta menni,
Ne szünj reményleni.

Csak dühösködjetek,
Menyköves fellegek,
Szórjatok lángot, egek,
 Mindég nem tartatok,
 Majd más csillagzatok
Lenyomják mérgetek,
Csak dühösködjetek.

Reménylek, míg élek,
A nagy lélek nem fél,
Akármint fújjon a szél.
 A hab ha rám dül is,
 Hajóm elmerül is:
Úszva is reménylek,
Reménylek, míg élek.

Szívem, békével élj,
Mert ha nem tántorog,
Reménységem győzni fog;
 Amit sok átkozott
 Eszendő nem hozott,
Megád egy perc, ne félj;
Szívem, békével élj!

A serdülő bajuszhoz

Ifjú tolla Ámor nyilának,
Serdülő bajusz! idvez légy!
Sok szerelmes csókok párjának
 Felibe prémkoszorút tégy;
Míg a finnyás nyári lepkéket
 Torzos tarlód el nem inti,
Vagy míg a göndör szőröcskéket
 A tél dérral be nem hinti.

Mondja bár a szépség Mómussa,
Hogy ékesnek nem tart senki,
Ne hidd, kis Cupido mókussa,
Csak pelyhed jobban tesszen ki;
Hogy játszhassanak bűvócskákat
Bársonyában a kellemek,
Majd meglásd, milyen gyöngyszikrákat
Szórnak rád minden szép szemek.

Én is sodrom, de mindhiában,
Zúzos fürtjét a szürkének,
Elhúl ettől a csók szájában
A könnyen ingó hölgykének;
S midőn szeme rezzeneséből
Bóldog jelemet képezem,
Borzomtól megdobbant szívéből
Akkor reppent a szerelem.

A bölcs

Függetlenségében lél a bölcs nagyságot,
S neveti az arany jármos uraságot;
Ő a természetet szabadon vizsgálja,
A képzelt jót, szépet s igazat útálja,
Ő a legnagyobb úr az egész világon,
Felyül ragyog lelke a múlandóságon,
Gyűjt ő kincset, hanem csupán csak magából,
A valóságnak quintessentiájából;
Mert minden vagyonját szép tudományjába
Tartja, s megnemesült szíve jóságába,
Melyet a sors, légyen édes vagy mostoha,
Tőle el nem csalhat, el nem lophat soha.

Az önnönszeretet

Akik rettenetes Mártnak ölő szava
Dörgésére acél szívvel enyelgenek
A poklok kirohant durva cselédivel;
Egymásért nemesül ontani véreket
Készek, bár a halál ércfoga csattog is,

Torkából kiveszik néha barátjokat,
Áttörvén az ezerféle veszélyeken,
A sok bajba került kis nyereség felett,
Gyakran aki kiért halni akar vala,
Azt önnön maga kész vágni ezer felé.
Visszás gerjedelem! hol veheted magad
Egy szívhártya alatt? Úgy van az! úgy van az!
Óh, önnönszeretet! néha ha nyúgszol is,
Felrijjadsz csakugyan, s aki felugrata,
Fusson színed elől, mert te megökleled.
Óh, mit nem követett már ez az átkozott
Bűnnek mételye el? hány birodalmakat
Gyúrt vas térde alá, s hány ezerig való
Roppant városokat ronta s emészte meg!
Sőt míg érte siket lantomat izgatom,
Már hányféle veszélyt szűle csak addig is.
E mindent tehető durva tirannuson
Már sok móddal akart sok nyomorult erő
Bosszút állni, de jaj! múlt el életünk
Inkább, minthogy ezek fegyvere törje meg.
Sok bal vélekedés lomha barátjai
Úgy csálnak bizonyos győzedelem felé
Bennünket, hogy elébb áporodott s hideg
Vérrel fojtjuk el a gerjedelem tüzeit,
S oly megrészegedett szívet ajánlanak,
Mely a jót s gyönyörűt futva kerülje el,
S a rúton s keserűn kapva röhögje ki
A vídám örömet, s a nevető reményt. -
A nyelv is sokezer kárt s bajokat szerez,
Légyek néma tehát? - Vagy hogy az értelem
Sok kétségre vezet: légyek azért buta?
Óh, nem, mert ezeket s minden egyéb nemes
Eszközt a kegyes ég úgy ada, hogy velek
Éltünknek meredek vagy köves útjait
Símítnánk, gyönyörű részeiben pedig
Kóstolnánk az öröm drága gyümölcseit.
Így önnönszeretet! téged is a komor
Egyűgyű hamisan tart csupa ördögi
Mételynek (pedig a durva daróc alá
Bújjon bár, egyedül téged apolgat ott).
Óh nem vagy te az ég átka vagy ostora,
Sem pusztítani való dög, se pokol tüze,
Szent szikrádat azért adta az ég belénk,
Hogy sokféle nemes gerjedezéseket

Gyujts szívünkbe. Csupán csak te igazgatód
A nagy lelkeket a virtusok útjain.
A tőled jelesebb tárgyra hevítettet
Átall a nyomorult sírba leszállani,
S készebb a meredek horpaszain is a
Szikláknak nyomokat törni az ég felé
Nagy tetteivel. Örül a nyomorultakon,
Könnyebbíteni, kiben tiszta tűzed lobog,
Mert kedvellí csupán jóba gyönyörködő
Lelkét. A maga jobb vólta egyengeti
A műves kezeit, s hasznokat úgy szerez
Embertársainak. Kész ki-ki vállait
A köz terhek alá vetni, ha érezi,
Hogy hasznát veszi majd fáradozásinak.
Minden dolgaiban hív s igaz, akinek
Belső nyugalom célja, s az angyali
Békesség. Koszorút kössetek, óh jeles
Lánggal gerjedező szűzek! emeljetek
Óltárt! s mirtusokat rakjatok a maga-
Kedvellésnek. Az ő lelke hevíti fel
Érző szíveteket, hogy nemes érdemű
Tárggyal tudja magát s virtusa díszait
Kedveltetni. De majd messze repültök el
Lengő gondolatok. Lássuk, ezen csuda
Két színű s erejű szörnyeteget miként
Pusztíthat szilajon, és ugyan ő maga
Minden jó s gyönyörű célra miként vihet?
Órzóangyala van mindenikünknek, ez
Kit-kit szívreható hangjaival tanít,
Ő megsúgja, miként kelljen eresztetni
Gyeplűjét s micsodás útra bocsátani.
Nem hágy ő soha el, s bár bedugod füled,
Még ujjával is int, merre keressed a
Jobb ösvényt, s ha bolond tévelyedésedet
Mebántad, kiségit, csak te fogadd szavát.
Erkölc s ő, ha ezen Mentor eszén viszen,
Ember vagy. Kiesen ballag az életed
A nyájas szeretet s a megalégedés
Rózsás sorjai közt, míg ezer esztelent
Önnön kényje cibál a keresett bajok
Vad tüskéje között, s kornyadoz életek
A lelket tagadó barna gyanú alatt.
Téged, bár az egek báltja leroskad is,

A béhorpadozott föld dűledéke közt
Sem rettent meg az ég rád lihegő fia.

Egy gazdaságtanító könyvre

Hasznunkat szívből kívánó drága barátom!
Óh, ki ne kedvelné, hogy gazdáskodni tanítod
Édes nemzetedet? ha ki nem hagynád okosan írt
Munkádból egy fő titkát e nagy tudományak,
Amely ebből áll, hogy tudjon az ember azokból,
Amikhez még csak nem is ért, pénzt gyűjteni, már ezt
Lám, te tudod, mégis tőlünk titkolni akarnád.
Én ugyan azt mondom, hogy nem lesz gazda azokból,
Akik megveszik illy tetemes hijjával ez írást.

A boldogtalan

Ki homályos magafelejtésben,
Bús gondok közt bolygó tévelygésben
 Űzi nyugtát, mely régen eltűnt:
Az paradicsomától távozott,
Annak még lakhelye is átkozott,
 Mert reménye pislogni megszűnt.

Liliomi kényének, kedvének
Elkorhódtak; édes érzésének
 Rózsáit a szélvész levágta,
Megelégvésének ibolyáit,
Becsületének zöld borostyánit
 Egy kártékony féreg kirágta.

Ti példái a hív barátoknak!
Kik környékét erős honotoknak
 Fűszerezitek látatlanúl,
Violák! nem vidul balzsamtoktól,
Minden gyönyörködtető tárgyaktól
 Végbúcsút vett irgalmatlanúl.

Csak az elfelejtett temetőekben,
A szomorú estike gőzőkben

Kornyadoz tövisbokros útján,
Vagy egy példázgató gyászfűzfánál,
Az emlékezet esthajnalánál
Tűnődik örömnapja után.

Elgázolta minden dicsőségét,
Nyerességét és gyönyörűségét,
Közülök nagy harccal kirontott,
Vége szeretetnek, barátságának,
Bizodalomnak és kívánságnak,
Minden boldogságról lemondott.

A debreceni első kalendáriomba, melyből az időjövendölés kimaradt

Szép idő lesz-e vagy homályos hólnap?
Nem nagy országban, de csak egy megyében:
Ily kevésről is nyomosan felelni
Senkise tudna.

Hát az esztendő lefolyása millyen
Változásokkal fog előhaladni?
Mely'k hazug lélek meri azt előre
Sorba leírni?

A boszorkány, a levegői sárkány,
Tátos és tündér, kik az ostobáknak,
A setétbenn ült babonás világban,
Bábjai vóltak,

Szent hevétől a szabad értelemnek
Mind elolvadtak, valamint az ablak
Zúzmarázból egy hideg éjtszakán nőtt
Cifra virági.

Óh, dicső nemzet! Te! ki hajdanában,
A vitéz korbann, egekig ragyogtál,
A világosság kiderült korában
Éjbe maradnál?

Nem! dehát tőlünk ne reménylj, ne kívánj
Sem csudát, sem hogy kikoholt időkkal

Mégse szűnjünk meg csalogatni a még
Gyenge hitűket.

A nap és hold s a nagy üregbe forgó
Csillagok között bizonyos, hogy egy is
A teremtőtől kiszabott határát
Át nem ugordja.

Hogy tehát a tél, tavasz, a meleg nyár
És az ősz mely'k nap jön elő, s mikor lesz
Hóld világának bizonyos negyedként
Fogyta, telése,

Mint fogyatkoznak meg a hóld vagy a nap
És mikor pontban - ki lehet tanulni
Rendes útjokból. De mivel nem értünk
Így az időhöz:

Végyük el használt mai jó napunknak,
Holnapunk gondját az egekre bízván,
Várjuk el vígan; de azért kezünket
Őszve ne dugjuk!

Társaságunknak ne legyünk heréi,
És ne kívánjuk, hogy elénkbe szórja
Nem velünk együtt keresett vagyonját
A takarékos.

Munka, gondosság! ezek, amik által
Várhatunk vidám napokat napunkra;
S nem szorúlunk a panaszos kenyérért
Más küszöbéhez.

A debreceni kalendárium második kiadása eleibe

Lám, nem igaz, hogy ama tehetetlen gyermeki korból
Felserdült virgonc ifjú ne szeretne leszállni
Vázparipájáról, mellyen csak az ostoba dajka
Húzavonása szerént, de nem önkényére lovaglott.

Míg vad pusztákon szilajon bolygottak atyáink,
Jó lehetett nekik a tátorján s kákagyökér is;
Már ma pedig, mikor a gyomor és száj íze szelídebb,
Búzakenyér helyett ki bolond óhajtana makkot?

Lépcsőn lépeget e nemesebb célokra teremtett
Állat, az oktalanok közzül, nagy hivatalához
Illő pólca felé. Míg lelke burokba szorongott,
Holmi szerencse- s időmondók félisteni voltak.

A szomorú telet a tavasz elseperé, s ihol a nyár
Érleli már itt-ott jelesebb növevénye gyümölcsét.
Szűnjetek hát, óh kertmivelők, az időre kiomlott
Értelmek gyökerét a tél babonáiba fagyalt
Jéggel rakni körül. Zsendül a józan okosság!
Ami csak árnyékoz, takarítgassátok előle!

Nyári esti dal

Halkkal ingó lanyha pára!
Szálldogáló harmatok!
Kis furuglyám lágy szavára
Tiszta hangot adjatok;
Lengd be véle gyenge szellet
Sík mezőnk határait,
A juhász a nyájja mellett
Hadd fülelje sorjait.

Míg az estve bíborozza
A lement nap hajnalát,
Míg az éjj becsillagozza
Széttérítve fátyolát:
Addig a menny földre hinti
Balzsamának harmatit,
S új erővel áldva inti
Új öröme állatit.

A mocsáros nép kuruttyol,
Prüccsög a sok kis bogár,
Réce hápog, fűrj palattyol,
Hangicsál egy kis madár.
Jó napunkat felcserélő
Édes esti hajnalom!

Téged áld e tenger élő,
Téged áld e kis dalom.

Harmatoddal részegülve
A virággal tarka rét,
Hímje nővel egyesülve
Néked ontja fűszerét.
A nap éles fényre sűlyán
Minthogy úntig szenvedett
A kaszás, a szűre ujján
Alva tisztel tégedet.

Óh, palolj rá, csendes este,
Nyugtató lehelletet,
Hogy törődött vére, teste
Újra nyerjen életet.
Szállj le rám is sátorozva,
Szenderítő nyugalom;
Közbe-közbe szunnyadozva
Csendesedj le, kis dalom.

Aggodalom

Virágzásom idejében
Akármerre kerültem,
A természet nagy kertjében
Minden nyitott körültem;
Minden újult, éledett,
Minden örvendeztetett.

Héj de már hogy meghervadtam,
Ha lehajtom fejemet,
Azt súgja a föld alattam,
Hogy maholnap eltemet.
Sorsom így ha képzelem,
Elgyalít a félelem.

De ha nézem a temérdek
Csillagokkal tölt eget
És tanácsot tőlle kérdek;
Ő magához integet,
Hol kinyílvá tölthetem
Újra munkás életem.

Lelkem azt örülve látja
És repülne hirtelen;
Csak az fáj, hogy test barátja
Tőlle válni kénytelen;
Ő a világi sok bajt
Únva nyugalmat óhajt.

A kelletekorán jött csendes esőhöz

Óh hozott Isten gyönyörű esőcske!
Héj be jókor jössz, ihol a reménység
Már is elkezdett vala csüggedezni
Gyenge hitünkben.

Már az ég boltját sikertelen ércnek
Képzelnék; a fő hegye, minthogy onnan
Harmatot nem nyert, szomorún elaszva
Mind lekonyúla.

Fellegek helyett, levegőnket a por
Ógyelíté fel, hogy az útzónak
Mind szemét-száját bekeverje piszkos
Rajzolatokkal.

Jókor értél hát kis esőcske, látod
Mennyi sínlődőt hozol új erőre.
És ki nem dícsér? csak az, aki búzát
Vett nyereségre.

Ő gyaláz, mert a gabonának árrát
Megtöröd, s amit beszédett, nyakán vész.
Add Uram! hogy rádohosodjon; a nép
Rá ne szoruljon.

Ess tehát kedves kis eső! locsolgasd
A megijjedt nép sanyarú vetését!
Hallod! áldottnak nevez a szegénység:
Ess, kis eső, ess!

Egy astronomiai értekezés után

Hogy forog-é földünk? azt kérdeni már ma nem illik.
Azt inkább illik kérdeni: merre forog?
Ennekelőtte kik azt csak előre forogni gyaníták,
Most azt vallják, hogy visszafelé csavarog.
Még úgy lenne bajos, ha megállana, mégpedig éppen
Egy szemfényt vesztő éjtszaka állana meg:
Minthogy az ész vaksága pokol; s örök élte csak ott van,
Hol neki mennyei fény tiszta világa ragyog.

A perzsa fejedelem

Egy bölcs perzsa fejedelem olykor-olykor magában
Mélyen szokott gondolkodni kertre nyílt ablakában.
Egykor ilyen állapotban töltvén el egész napot,
Naplement tájban magához rendeli a főpapot.
Világosítást kívánok, úgymond, némely isteni
Titkok felől, amelyeket nem tudok megfejteni.
A főpap magát előtte illendően meghajtotta,
A szultán pedig elkezdett beszédét így folytatta:

Szultán

Igaz-é, amit Istenről mond az ő profétája,
Hogy ő csak a jót szereti és a gonoszt útálja?

Főpap

Az ő szentsége kútfeje ezen nagy igazságnak;
Őhózzá még árnyéka se férhet a hamisságnak.

Szultán

Igaz-é, hogy a mi hitünk sorsosit tartja jóknak,
Akkik velünk ellenkeznek, azokat gonoszoknak?

Főpap

Úgy van! valakik nem hisznek az ő profétájába,
Nem mehetnek bé mennyei szép Paradicsomába.

Szultán

Hát az igaz-é, hogy oly nagy hatalmú akaratja?
Hogy mindazt, valami néki nem tetszik, elronthatja?

Főpap

Óh, felséges szultán? ezek mind olyan igazságok,
Mellyekről a menny, föld, tenger örökös bizonyságok.

Szultán

Jól van! hogyha tehát amit akar, azt megteheti;
A hitetleneket pedig, mint mondád, nem szereti:
Miért nem törli el őket? ezen nehézségemet
Fejtsd meg; - de vigyázz, meg ne bántsd Istenemet.

Főpap

Hogy e fontos kérdésre nyomosan felelhessek,
Engedd meg, uram! hogy tőled én is egyet kérddhessek.

Szultán

Halljam!

Főpap

Az ott ékeskedő virágok seregében
Melyiknek van elsősege felséged tetszésében?

Szultán

Annak, mely amott pompázik deli méltóságában,
Nagy megelégedésem van színében és szagában.

Főpap

Mit felelne rá felséged, ha kérdené valaki,
Hogy a többit átaljában miért nem hányatja ki?

Szultán

E nevetséges kérdésre a' volna feleletem:
Azért, mert a kedves mellett a többit is szeretem;
És mi adna elsőséget kellemetességének?
Ha körülte vetélkedő szépségek nem lennének?

Főpap

Így tehát maga felséged megfelelt énhelyettem,
Mivel a Mindenhatóról én is azt felelhetem:
Ő azokat kedvelli, kik vallásunkat követik,
De a többit is irgalmas szemei szenvedhetik;
Sőt azokat csak azért is meghagyja bölcsessége,
Hogy köztök jobban kitessen vallásunk dicsősége.

Szultán

Úgy van-é az, amint szállasz? Isten jámbor szolgálója!

Főpap

Úgy van, uram! tőle hozta szentséges prófétája.

Szultán

Parancsolom tehát, menten főtörvénynek íródjon:
Minden vallás országomban tiszteletbe tartódjon.

Ki a bóldog?

Bóldog, ki fákat ültet, ólt
Ifjú legény korában,
Osztán azokra gondja vólt,
Hogy nőjjenek bujábban,
Hernyó, bogár ne bántsa,
Nyúl, kecske meg ne hántsa.

Kivált ha nem róvják azért,
Hogy a kéménnye füstöl,
Dézmát nem ad, se taxabért,
Nem tarthat a becsústól,
Nem korhelyes, se kényes,
Be bóldog egy legény ez.

Amely leányzó nem hever
Virága szép korában,
De sütni, főzni, varrni szer,
S nem módiz a ruhában,
Vídám, eszes, serény, jó,
Be bóldog egy leányzó.

Midőn az ilyen bódogok
Egymás eránt hevülnek,
Azon az égiek magok
Előre már örülnek,
Látván, hogy a teremtés
Itt is lehet szerencsés.

Tisztán verő jó szíveket
Egymással egyesítik,
Szeplőtelen húségeket
Áldással ékesítik.
Úgy-é bizony, hogy e' már
Valóba bódog egy pár.

Ők a világi terheket
Fogódzva hordogatják,
A homlokon gyűlt cseppeket
Csókkal leszárogtatják;
Gyűl a gyerek, de nő is,
Gyűl a segítő is.

Már a fiú az ölyvöket
Riasztja a csibéktől,
Csergetve a gyümölcsöket
Megőrzi a verébtől,
A fára már fel is mász,
Anyjának ért epert ráz.

A kisleány már enni hint
A tyúknak és rucának,
De csakhamar bé-bétekint
S nagyot visít anyjának:
Jöjjön ki! a kakassa
A tyúkot eltapossa.

Mindennemű szükségeket
A szorgalom beszerzi,
Rakásra gyűlt élelmeket
A gondos ész megőrzi,
Szintügy dologho' nyúlnak
A gyermekek, s tanúlnak.

A jó szülői nyomdokon
Hogy ékesen nyitának,
A jól nevelt leányokon

Minden szemek kapának.
Elhordta a szerencse,
Már mindenik menyecske.

Három fiok kinőtt: eme'
Törvénytudó, ama' pap,
Egynek vitézi érdeme
Véres jutalmakon kap.
Csak egy maradt a háznál,
Az ősi gazdaságnál.

Jó kis segítő is került
Menyűl a jó anyának,
Hordozni a nagyobbra gyűlt
Terhét a ház bajának.
Gondos, serény, eszes, jó,
Napához úgy hasonló.

Gyakorta a két öszeült
Szépen megért öregnek
Körülte már a kertbe gyűlt
Másod rajok csevegnek.
Egyik csapat cicázik,
Egy báboz, egy cocózik.

Némely'k após combjára ül,
Némely'k alatta bújkál,
Kis lány kereng anyós körül,
Egy a fején babirkál.
Igy múltat olykor-olykor
A kétszeres gyerekkor.

Egy kis legény a fára mász,
Keres gyümölcs puháját,
Vagy elterült ponyvára ráz,
S megrakva inge alját,
Hogy kedveket találja,
A véneket kínálja.

Héj! mond após, midőn kezem
E fákat óltogatta,
Egy vén dudás, emlékezem
Biz erre, mondogatta:
Hogy bóldog, aki fába
Ólt kis legény korába.

Mundus vult decipi, decipiatur ergo

Hogy Megváltónk eleget tett
S itt lent mindent elvégezett;
Amit vállalt ő magára
Az emberiség javára.

Míg kimutatná Atyjának
Érdemét áldozatjának,
Mint jól nevelt fiaira
Ezt bízta tanítványira:

Ti majd szélllyel oszlojatok
S minden népet tanítsatok,
Az isteni tiszteletre
És kölcsönös szeretetre;

De hát az ördögök feje, -
Midőn megtörvén ereje,
És minden hatalma itt fent
Örökre poklába lement. -

Szólógalatjában felhízott
Tanítványira mit bizott?:
A felső sor foglalatja -
Deák nyelven azt mutatja.

Az az, minthogy a tudatlan
Nép setétben örömet van:
Azt vakítani is örökké
Tegyék kötelességekké.

Hogy csak ötet s őket félje,
A tisztán nézőt gyűlölje, -
Nem kell hát sokat vizsgálni,
Igen könnyű kitalálni,

Kik Jézus tanítványai
És kik Belzebub szólgái,
Amazok mindent tanítanak,
Ezek meg mindent vakítanak.

Kalendárium magyarázatja után serkent gondolatok

Gergely pápa az időnek
Baján úgy segíthetett,
Hogy tízet egy esztendőnek
Napjából számkivetett;
Ha ez így menne sorba,
Hány idő lenne csorba?

Ha éltemen végignézek,
Csak elijjedek tőle
Magam is, hogy mennyi tízek
Esnének ki belőle,
Mellyek e jó hazának
Hasznára nem valának.

Hanem azzal mégis végre
Magamat megnyugtatom,
Hogy a közös segítségre
Vólt mindég akaratom;
Ha mikor nem kelletttem,
Én arról nem tehettem.

De tudtam mindég érzeni,
Hogy kellene igazán
És haszonnal segíteni
E bajban forgó hazán;
S ha többet nem tehettem,
Legalább kesergettem.

Használtam is, megeszmérem,
Mikor hogy tólt, ha kellett,
Buzgott is és folyt is vérem
Érdemes hazám mellett;
Hogy ennyit is tehettem,
Boldogságom érzettem.

Olykor, midőn a felkentek
Helikon tetejére
Zengedezni lanttal mentek
Nyelvünk dícséretére,

Én kenetlen, dudában
Dícsértem a pusztában.

Ha más hazánk óltárára
Ökröt vagy bakot vágott,
Áldozatul tettem arra
Én is egy-két virágot;
S hogy többet nem tehettem,
Rá csillagot festettem.

Többre nem is számlálhatom
Éltem arany számait,
De majd ha megtalálhatom
A nagy titok kulcsait,
Újra nyíló életem
Hasznosabban tölthetem.

Végbúcsú

Elunván már várakozni
A világ jobbulásán,
S haszontalan gondolkozni
A szív titkos forgásán,
Szegény testem bár nem ohajt
Jó lelkétől elesni,
De ez órá keveset hajt,
S jobb hazát megy keresni.
Barátim! kik türhetétek,
Elnézhvén sok hibámat,
És édessé tehetétek
Sok keserű órámat,
Én a kétség nagy kárpitját
Ímé már elérhettem,
Mellynek eddig titkos nyitját
Ésszel fel nem érhettem,
Már ajtaja felén vagyok,
Már küszöbén lépek bé,
S íme mindent idehagyok,
Csak titeket veszlek bé.

[A magahitt kalmár]

Egyszer hol vólt, hol nem vólt, vólt egy török város,
agy város vólt, és benne vólt sok gazdag áros.
Egy ifjú kereskedő ezeknek sorában,
Leginkább szembetűnő vólt csinos bóltjában.
Hogy ötet a szerencse szépen megáldotta,
Ő azt saját eszének tulajdonította,
Azért ez írást tevé bóltja címerének:
Semmi sem hág elébe a férjfi eszének.
Egy reggel négy szerecsen egy kengyelfutóval
Megállta a bóltja előtt egy kézi hintóval.
Kinyílik az ajtaja, s belölte kilebben
Egy fátyolos kisasszony pompás öltözetben.
Mekérdeti az urat kengyelfutójával,
Ha szólhat-é szabadon egydül magával.
Ez kiküldi cselédjét felelet helyébe
S bevezeti a dámát bóltja közepébe.
Ekkor a hölgy fátyolát felhajtja kevélyen,
S így szól: Nézze meg az úr gondosan személlzem,
Lát-e forradást avagy himlőhelyet képemben,
Horpadást az óromon, hályogot szememben?
Feketék-é fogaim, és az ajakamban
Vesz-é észre hasadást s golyvát a nyakamban?
Semmit sem felelhetett az ifju ezekre,
Megmeredten bámula a látott szépségekre.
Mondja hát a hölgy tovább, mejjét kitakarva:
Tapintsa, nem vendég-mejj van-é ide varrva?
Vizsgálja meg oldalam, leli-é ferdének?
Nézzen végig lábamon, látja-é görbének?
A bölcs ifjú nem győzvén annyi sok szépséget,
Bámolni és imádni, hol fázott, hol égett.
Elfogódott mejjéből, végre így szólhatva:
Kedves angyal, azokat reád ki foghatta?
Édesatyám az, úgymond, aki velem így bán, t
Tőlem mindent elijjeszt, nem tudom, kinek szánt.
Már most a' peng ajakán minden vén banyának,
Nincs egy ép tagja is a bíró leányának.
Ezeket én az úrnak kinyilatkoztattam,
Mert érdemes nevének szép hírét hallottam.
Azzal gyorsan ellebbent orcáját befedve,
Hagyván a bölcs ifjút félig merevedve.
Portékái helyébe ez a szájátátott,

Csak szép szemet, szép mejjet, szép lábikrát látott.
Nincs sem éte, sem ita, éjszaka sincs nyugta,
A szépségek szépsége szívét úgy elfogta.
Mihez fogjon? nem bizik tulajdon eszéhez,
Tanács-kérdeni megy hát egy jó emberéhez.
Kérdi tőlle, hogy fejét merje-é rávetni,
A főbíró leányát magának kéretni.
Merhet'd biz azt, barátom, nagy bizodalommal;
Mond az, de nem vagy bolond, hogy vétkezz majommal.
Már te azzal ne gondolj, felel ez begyessen,
Bár hadd legyen ő majom, csak enyém lehessen.
Ha az nem baj, mond amaz, nincs miért mulassunk,
Készülj hamar, hogy még ma kézfogót lakhassunk.
Bőriből majd kipattan a szerelmes kalmár,
Elszalad, meg ott terem, merő cifra báb már.
Barátja is öltözvén csinosabb ruhába,
Megindulnak s mennek a bíró udvarába.
Sugnak a belső szolga fülébe, kezébe,
S az őket bejelenti azon hevenyébe,
És kijövén illendő módon bebocsátja,
Mondván, éppen maga van és szívesen látja.
Hálálkodások után mindent előhoznak,
Amiből jól kitessen, miért fáradoznak.
Szóll a bíró: Az urat már régen esmérem
Jó hírében, nevében, azért arra kérem,
Előre meggondolja műbe vett lépését,
Hogy osztán meg ne bánja férebiccenését,
Lépésemet, felel ez, mindig meggondoltam,
Állhatatos szándokom most is, amit szóltam.
Ha hát, mond az, úgy tetszik a nagy prófétának,
Hogy fiam tagja légy e szép familiának,
Mivel nyugtatsz meg engem, s mi bírságát adnád,
Szerelmes gyermekemet, hogyha cserbe hagynád.
Mivel a fiatal ész hirtelen habozhat,
És az ifjak szerelme hamar megváltozhat.
Az ifjúban hevesen felbuzdulván a vér,
Hűsége zálogául ezer aranyt ígér.
Jól vagyon részemről is, feleli a bíró,
Kötelezőben annyit tegyen fel az író.
Azzal csenget s a hites jegyzőket hivatja,
És a két kötelező levélt megiratja.
Mivel mégis az ifjú szép koncát féltette,
Az egybekelés napját nagyon siettette.
Végtére is a bíró hat napot javallott,

Melyre ráállott, ámbár annyit is sokallott.
Szokás ellen a bírót arra is rávette,
Hogy szerelmes mátkáját másnap megnézhete.
Jaj, de ki írhatná le, mi lelte, mivé lett,
Hogy szörnyeteget látott a várt angyal helyett.
Egy fő-formán egyik szem félig kidüllyedve,
A másik golyó nélkül annyira süppedve,
Órr helyét fekete tafota pótolja,
Nyúlajak közt orcáját egy-két fog kitolja.
Amely két domb Édenné teszi a szűz mejjet,
Éppen a füle tövén nőtt egy azok helyett.
Egy lapocka fellyebb áll, púpos egyik oldal,
A másik ki van tömve mesterséges fölttal.
Csámpások a lábszárak, kétfelé kaszálnak,
Szárak karján az ujjak görbe-gurbán állnak.
Egy-két szó után, melyre a leány sipogva
Válaszolt, a vőlegény elment tántorogva.
S hogy nagyeszű létére illy csapás érhetne,
Félig megkábult fejét bűnnek eresztette.
Midőn így mély gondok közt gyötrődik magába,
Egy virgonc hölgy bepattan nevetve bóltjába,
Kíván sok jó szerencsét az új házassághoz,
S az irigylésre méltó szép atyafisághoz.
Jaj, mond amaz, ki hinné, hogy míg a föld hátán
Élő angyal képében járhatna a Sátán!
Avvagy nem te voltál-é, ki megbolondított,
S minden igaz ok nélkül pokolra taszított?
Felel az: Ne ok nélkül vegye azt magára,
Mert én csak azt akartam kitenni próbára,
Hogy igaz-é értelme bóltja cimerének,
És mennyi ereje van a férjfi eszének.
De látom, hogy az úré olly csekély lábon jár,
Hogy azt bóltcímerének tenni valóban kár.
Hanem ha az ur baja olyan igen szörnyű,
Azon bizony az észnek segíteni könnyű.
Segítsen hát angyalom, mind éltem, mind holtom
Kezében van, jutalma légyen fele bóltom.
Ezt kiáltván a szegény kalmár megölelte
A szép leányt, az pedig neki azt felelte:
Mecselekszem, ha az úr címerét levészi,
S annak helyébe ezt az okosabbat teszi:
*Mindeneken felyül jár az asszonyi elme,
Nem hasonlíthat ahhoz a férjfi értelme.*
Megigéri a kalmár, ez hát tanácsolja,

Hogyha tudja, hol van a cigányok kunyhója,
Ott keressen segítőtársakat magának,
Jó áldomást igérvén az öreg vajdának,
Hogy majd az öszvekelés kiszabott napjára
Egész rajjal menjen a bíró udvarára.
Nagy hálálkodva adja jelét örömöknek
Felmagasztaltatásán szerelmes véröknek.
Többit az okos vajda ki tudja csinálni,
Csakhogy nem kell tőlle az áldomást sajnálni.
Könnyű vólt erre venni az elbódult kalmárt,
A tanácsolt dologban még akkor nap eljárt.

*

Felvirradván az öszvekelésnek napjára,
A cigányság felgyült a bíró udvarára.
Örömökben elkezdett fel s alá ugrálni,
Cigánykereket hányni, s rókatáncot járni.
A szokatlan zaj jutván a bíró fülébe,
Parancsolja, hogy vigyék a vajdát elébe.
Hát ti sok gazemberek, ugymond, mit akartok,
És éppen ma, amidőn én mennyegzőt tartok.
Jaj! feleli a vajda, éppen azért jöttünk,
Hogy ez az öröm napja tudva van előttünk,
Amely uraságoddal öszveket bennünket,
Ajjh ne utálja meg mély tiszteletünket.
Még énvelem kötődjön öszve egy ebfejta!
Mond a bíró. Biz' csak megbolondultál, vajda.
Uram, felel a vajda, a vőlegény vérünk,
Ne vegye hát rossz néven, az Istenre kérünk,
Hogy e szerencsén való szörnyű örömében
Nem férhet egy rajkó is a maga bőrében.
A vőlegény véretek, felkiált tűzessen
Bíró uram, a hóhér hogy meghömpölygessen,
Hogy mered azt, gazember, szádon kibocsátni,
Kivel komázol, mindjárt meg fogod most látni.
Jaj, hebegi a vajda, a Próféta mentse
Legszegényebb szolgáját, hogy ez a szerencse
Még átkot ne borítson nyomorúlt rajomra,
De én, uram, esküszöm göndör szakállamra,
Hogy a jövődő veje, tudja a nagy Alla,
Szintén ilyen vajda vólt, mint ihol magam la.
De ötet egy nagy kalmár még purgyé korába
Elvitte, s úgy nevelte a maga házába.
Szólna még, de a bíró tovább nem állhatja,

S udvarából az egész csürhét kihajtatja.
Egy csauszával pedig hivatja a kalmárt.
Ki szegény hajnal óta hegyes tövisen járt.
Kérdi tőlle, hogy-hogy mert sült cigány léttére
Kácsingózni egy bíró leánya kezére.
Én uram, feleli az szép illendőséggel,
Az úr házához éppen nem jöttem oly véggel,
Hogy azt akarmely részben vagy megkisebbitsem,
Vagy pedig hogy általa magam nemesítsem.
A szép erkölcsben tartom én a nemességet,
Melyre a szorgalom ad nagyobb dicsőséget.
De a familiámról nem adhatok számot,
Mert sohasem esmertem atyámat, anyámat.
Hanem egy becsülletes háznál neveltettem,
Tisztességesen míg csak szárnyamra nem keltem.
Az mind igazság lehet, a bíró belészóll,
De ha maga nem tudja, bezzeg tudom én jól,
Híres neves nemzete hogy hol telepedjen,
Ha házasodni akar, hát ott kereskedjen.
Én házamat nem csúfítom egy cigánylegénnyel,
A kötelezést, ha tetszik, keresse törvénnyel.
Oh felöllem, mond amaz, olyat hogy gondolna,
Hogy tudva illy szemtelen lépést tettem volna.
De ha el kell esmernem gyász sorsát nememnek,
Kérem, uram, kedvezzen a becsülletemnek.
Felel az: Hogy a szennyből rám is ne ragadjon,
Gondom lesz rá, hogy minden titokban maradjon.
Szörnyen rá is parancsolt a cigányvajdára,
Hogyha élteinek örül, zárt vessen szájára.
Igy szabadulhata meg a megszorúlt kalmár,
De hát szabadítóját, hol találja fel már?
Ő ugyan a címerét mindjárt levétette,
S helyette az ajánlott sorokat tétette.
De a leány nem jelent, s ki kellett fáradni
A jó szerelmesnek, míg rá tudott akadni.

LÚDAS MATYI

Egy eredeti magyar rege négy levonásban

Quamvis sublimes debent humiles metuere,
Vindicta docili quia patet solertiae.
(PHAEDRUS)

(Szegénytől félj, akármilyen nagy úr vagy is,
Furfangja mindig módot lelhet bosszúra.
Terényi István ford.)

Elöljáró beszéd az első kiadáshoz

Jámbor olvasó!

E munkácskának ki legyen szerzője, ha kérded,
Nem tudom: a' bizonyos, hogy az én kezeimbe csak így jött
Név nélkül; nekem egy szomszédom hozta az Erdő-
Hátról vagy honnan, hogy jó lesz rajta nevetni
Majd borozás közbenn. Igaz is: mert rajta nem egy-két
Vídám estvéket tölténk; még Marci kanász is,
Aki nagy Á-t se tanult soha, sokszor majd megütötte
A guta, úgy röhögött: No, illet soha gazd'uram, úgymond,
Még a hetvenedik nagyapámnak lelke se hallott.
Be' furcsán perdül, pedig a sor vége nem úgy megy,
Mint nótában szokták. Osztán meg akárki
Írta, uram! de gonosz csontnak kell lenni, ugyancsak
Tudja, mikép szokták. Így ítelt Marci tudatlan
Fővel; mások még több szépet láttak ezen kis
Munkában, de kivált a többek közt, nekem a sok
Körmönfont magyaros szóllás formája, meg a nagy
Könnyűség, elmés lelemény, természeti festés,
Mellyek ezen kisdéd munkát kedveltetik, egybe
Úgy megtetszetek, s egyszersmind Döbrögi úrnak
Példátlan példás megjobbúlása is egybe
Úgy szívemre hatott, hogy azonnal, mint Matyi, én is
Háromszor tettem fogadást, hogy közrebocsátom
A fúrfangos eszű Lúdas Matyi tetteit, és már
Szükség, hogy szavamat telyesítsem, mint magyar ember.

Ebből áll az egész dolog, amit mondani szükség
Vólt, legalább annak véltem. Most útra bocsátom
A Matyit, országot hadd menjen látni; ne féljen
Döbrögi úr, mert ő már többször nem veri ám meg.

ÍRTAM--Jobbotthon
EGY KANCSÓ JANKAI MELLETT-
A kiadó.

A szerző az olvasókhöz

Hajdan ütlekkel magyarázták a mi atyáink,
Hogy mi az alsó rend törvénye? kinél az igazság? -
Aki erősebb vólt, ugyan az kényére bitangolt. -
A lepocsékolt nép dühös indulatja kanóccal
Adta jelét olykor bosszújának; de oroszlány
Szíve kevésnek vólt, hogy mint Matyi visszapofozza,
Ami goromba csapást vett a zabolátlan erőtől.

Elmúlt a vad idő; ki van ennek szabva határa
Szintűgy, mint annak; szent a törvény; s az igazság
Fennyen hordja fejét, mert van bizodalma Hazánkknak
Bölcs fejedelmeiben. Bátran eleresztem azért én
Döbrögi Mátyássát, mint medvét, mely vadonából
Emberi kézre került, és már gazdája dudáján
Úgy illeg-billeg, hogy rajta akárki neveteth,
Senki fiának sem lévén oka tőle szepegni.

Bécsbe ugyan hírem nélkül szöke pőre gatyában
És boglyas fővel: most én csimbókba kötözve
Fürtjeit és e kis kacagánkát vetve nyakába,
A korhelyt, fogadott apjának visszabocsátom.

Debrecenből, januárus 12.-én 1816-ban.
F. M.

Első levonás

Hajdann egy falubann, a Nyíreenn-é vagy az Erdő-
Háton, vagy hol esett, jó szerrel nem jut eszembe.
Már csak elég az, hogy: vólt hajdann egy öreg asszony.
Özvegy vólt, s egy rossz fia vólt. Ez munka fejében

Nyáron a legyet a szárán csapkodta napestig,
Télen a tüzelő mellett a piszkafa végén
Ácsorgott el egész napokat; jó anyja eléggé
Zsémbelt rá; de akár a száraz falra marokkal
Borsót hintett volna, szitok, mocsok és a hurítás
Annyit tett Matyinak (Matyi volt neve a sihedernek).
Illy tunya életet élt ő jó ideig; hanem egyszer
Hóltra elúnta magát, hosszúknak kezdte találni
A napokat, s nem elég tágasnak az anyja telekjét:
Addig nyújtódzott hát, hogy valahára szokatlan
Bajra vetette fejét, s kigyaloglott a faluvégén
Lévő dombig, ahol szoktak volt mindenik innep
Délyesténn az időtöltők karikába hasalni. -
Mint sziszeg a fót lúd idegenre: Matyinkat is akként
Gyúnyolták ki az ő vele nőtt egyforma korású
Virgoncok; de csak ott volt már ő s nem sok időre
Öszvegyalúlódott velek. - Innen láta először
A mi fiúnk, nézvén szanaszéjjel, az ég karimáján
Dalmahodó hegyeket; más részről mint ugyanannyi
Nyársakat a távol helységek tornyait; itten
Vette ki a szóból, hogy szomszéd vármegye is van;
És a többek közt, hogy a híres döbrögi vásár
Egy hét múlva esik. - Felpercene benne az ország
Látására való kívánság; már az eszében
Kezd sok gondolatok forrása mozogni, pezsegni;
Nincsen nyugta; fejét töri, míg végére előtte
Rés nyílik, mellyen szándéka folyásnak eredhet. -
Anyjának húsz szép annyányi libái valának
Egy szép gúnárral, s egy pár öregecske tojóval,
Jókor költek azok, maga bajmolt vélek az özvegy,
Hogyha szerencsésenn, úgymond, fel tudja nevelni,
Majd egy kis télére valót árulna belőlök.
E lúdakra fené fogait Matyi, kéri az anyját,
Bízná rá azokat, hogy hadd próbálna szerencsét;
A vásárra bemenne velek; jó móddal eladná;
S így kapadozva talám kupec is kerekedne belőlle,
Mely úton sok rác úr lett abban az időben. -
Korhely! léhűtő! majd a vásárra, pokolba!
Mit keresél az egész nyáron? jobb, hogyha dologhoz
Látsz itthonn: - az anyó így s így mocskolta le Mátyást.
Ő pedig a vásárra menést feltette magába,
Már pedig ő, amit feltett furfangos eszébe,
Azt onnan sem tűz, sem víz nem ütötte ki többé;
És addig kunyorált, hogy csak rávette az anyját:

Ám, no hiszen legyen úgy, úgymond, áldjon meg az Isten,
Csak lendíts valamit, mert héj nagy bűn a henyélés.
Kedve derül Matyinak, szerez egy jó kézbeli fütykőst,
S a sutból kivon egy pókháló lepte tarisznyát,
Melly öreg apjának sohasem szállott le nyakából.
Ebbe az anyja rakott túrót, hájat, kenyeret, sót
S fokhagymát; azalatt ő a vén lúdatok arrább
Hessegeté; az eladni való húszat kiszakasztá,
És egy körmön font ostorral az útra riasztván,
Anyjának minden jót kíván, s ballag utánnok.

Döbrögben vala hát ekkor vásár, a hatalmas
Döbrögi úr örökös jószágában, ki magáról
Azt tartotta, hogy ott neki a Felség se parancsol;
Amit akarta, a' vólt törvény, s tetszése igazság. -
A portékáknak maga szokta kiszabni az árát,
És amely darabért többet mert kérni az áros,
Elkonfiskáltatta, meg is büntette keményen.
Hogyha pedig nétán más olcsón vett meg akármit
És neki megtetszett, csak azért kivetette belőlle,
Hogy fenntartódjon fegyverrel nyert ősi jussa. -
Amint Döbrögi úr ekkor szokott sétála alá s fel,
A mi Matyink és a szép húsz liba tűne szemébe
Annyival inkább, mert minden süvegelte személljét,
Csak Matyinak vólt fenn egyedül a főrevalója.
Kérdi az úr: Ki ezen lúdak gazdája? - Magam la!
Így szólott nagy nyers-nyakason Matyi. - Ennye gazember!
Nem tudod, itt ki az úr? majd emberségre tanítlak!
Hol vagyon a süveged? mi ezen lúdaknak az árja? -
Bényomván süvegét, s megrázintván kacagánnját:
Három márvás, úgymond, párja, az ilyen-amollyan! -
Kérdi az úr: Id'adod fele árán? - Ő biz az apja
lelkének sem alább párját egy kurta forintnál.
Döbrögi vág egyet sinkójával; nosza három
Fogdmeg toppan elő; Matyit a kastélyba cibálják;
Lúdait elhajtják; és a kapu közt hevenyében
Ötvent vágnak rá, mellyet süvegelve faránál
Egy ispán híven számlált, és Döbrögi bőrös
Karszékéből szemlélt. - Matyi így szól, hogy felereszték:
Én, uram, a fizetést köszönöm; ha az Isten erőt ad,
S életben megtart, majd megszolgálom; azért csak
Róvja fel a kapufélfájára, hogy el ne felejtse:
Háromszor veri ezt kenden Lúdas Matyi vissza!
Ezt csak alig végzé, néhány zöld ingesek agyba-
Főbe verék, s kiveték jól meghurcolva hajánál

Fogva, hogy a földet még a lábujja sem érte.
Míg húzták-vonták, még egyszer visszakiáltott:
Osztán háromszor veri meg Lúdas Matyi kendet!
Hogy már ott kinn vólt, így szóllott a sokasághoz:
Majd meglássátok, háromszor megverem azt la!
Ezt minden neveté; de kivált a Döbrögi háznál
Őrültes szavain Matyinak hahotára fakadtak.

Második levonás

A mi Matyink, könnyen lehet elgondolni, hogy anyja
Háza felé képpel sem fordult; bűgva-morogva
Elment földetlen földig; s elvitte magával
A bosszúállás lelkének is ördögi mérgét.
Hogy dühe céljához juthasson, pénzkuporásra
Adta magát; jócskán keresett is, hol napi számmal,
Hol szolgálattal, s néhány nyelvekbe eléggé
Jártas lett, mert sok nagy városokat bebarangolt;
S annyira-mennyire sok mesterségnek kitanúlta
A csínnyát-bínnját. Bízván hát mind az eszéhez,
Mind erszénnyéhez; hogy Döbrögi meg ne csalódná,
Úgymond, már egyszer vele számot kellene vetni.
Képe azóta nagyonn elváltoza néki; azomba
Döbrögi házánál elenyészett híre nevével.
Bátran elmegy hát a nyílt udvar kapujáig,
Amellynek küszöbén nem igen kedvére hasalt vólt.
Látja, hogy a füstös nagy ház helyére azóltá
Pompásabb palotát újabb ízléssel emeltek,
A fala fel van már építve, de a fedeléhez
Még faragatlan fák vagynak halmozva rakásra.
Meg lesz már, így szólt Matyi, meg lesz Döbrögi verve.
Elfordúl onnan, veszen egy félkézi szekercét,
Zsebbeli ölmérőt s plajbászt egy irhakötővel;
És egy vándorló olasz ács-formába jelen meg.
Eljutván a nagy kastélyhoz, mint ahoz értő,
A falnak szélét-hosszát mérkéli szemével;
Onnan vizsgáló képpel megyen a farakáshoz;
Olykor fel-felnéz, a fákat megmosolyogja,
S csóváltatja fejét. Meglátja az úr is az embert,
Arrafelé sétál; mit akar? megkérdezi. Semmit,
Úgymond, Méltóságos uram! csak ezen vala útam,
Meg sem is állhatnám, hogy az ilyent meg ne tekintsem,

Mert mesterségem; látom, hogy akárki csinálta,
A palotában a kőműves munka királyi,
Bár csak már fedelét láthattam volna; reményilem,
E díbdáb fákkal nem akarja az úr bekeverni.
Mondja az úr: Ezeket bizony én vágattam az erdőn,
Csak hozzá vetvén. - Jók, jók, úgymond Matyi, apróbb
Házaknak, de nem illy nagy kastélynak; Róma felé kell
Forgani, hogy pompás fedelet láthasson az ember.
Én, nagyságos uram! láttam, s dólgoztam is egy-két
Hercegi munkákat: de bizonytal mondok, ezekből
Nem képes takaros mívet készíteni. - Kirántja
Mérőjét, mérkéli. - Be kár, hogy öt ujjnyi hibázik;
Ám de hisz' e' nem az én dolgom, senkit se gyalázok,
Se magam ok nélkül más munkájába nem ártom,
Menni akar; de az úr megtartóztatja. - Barátom!
Még nekem, úgymond, nincs egy áccsal is alkum, az úr hát
Járt az olasz földön? - tessék bójönni! - Ebédje
Volt-é már ma? Ha a munkám fog tetszeni, nem fog
Nállam az országban nemesebb gazdára találni,
Elmosolyodja magát Matyi és dícséri az úrnak
Építésbeli ízlését, sajnálja, ha itten
Tán alkalmasabb fákat nem lelteni ezeknél.
Óh! mond Döbrögi, nincs a földön oly jeles erdő,
Mely az övénel jobb s gyönyörűbb fát tudna nevelni.
Látni szeretné azt Matyi - Döbrögi pontba parancsol
Egy hintóba fogatni. - Szakács tálaljon azonban!
Míg bémennének, Matyi mondja, hogy arra való fák
Hogyha találtatnak, jó volna talám kijegyezni,
Sőt tám egyúttal vágatni is. - Egybe az ispánt
Szóllítsák! - Kétszáz fejszést rendeljen az erdő
Sarkához. - Készen az ebéd; jól laknak; a hintó
Ott terem. - Egy pillantat alatt kinn vagynak az erdőn.
A fejszések is ott vagynak már. - Járja az úrral
A roppant tölgyest Matyi, és vágatja, ha szép fát
Sejt meg. - Már minden munkást elrendelete széjjel;
Kedve szerént: nem tud még egy szál fára találni.
Beljebb mennek hát, - vizsgálódnak. Matyi egyszer
Mondja, hogy ő már lelt. Egy sűrű völgybe lecsalja. -
Illyen lenne derék, hahogy ölnyi kerülete volna.
Döbrögi mellé áll s által próbálja ölelni.
Akkor megkapván Matyi túlnan két keze szárát,
Egy gúzzsal, mellyet csak azért font, hogy öszveszorítja.
Nem vagyok én, uram, ács, hanem a Lúdas Matyi - úgymond,
Kit kend megcsapatott, és elrablotta libáit,

S háromszor fogadá, hogy visszapüfölgeti kenden.
E' most hát első. - Vág egy jó tölgyfa husángot,
S azzal tarkótól talpig meghányja keményen.
Döbrögi hasztalanúl hánykódott, mert famohával
A száját jól bétömködté; azomba az erdő
Rengett a sűrű kopogástól, s a rohanó fák
Vad morgásaitól. - Mátyás az urat megagyalván
És a lúd árát a zsebjeiből kikeresvén,
Törli szemét, száját, és a sűrűbe elillant.

Már a fejszések, nem lévén munka, pihentek.
Már jobbára ledöntve hevert a címeres erdő
Legszebb része; menő félen már a nap: az ember
Bárha dologtalan is, de az ácsorgást is elúnja:
Mégsem jó sem az úr, sem az ács. Végtére az ispán
Nem veszi a dolgot tréfának, hoppogat; erre
Hoppot mond itt, ott, meg amott a rengeteg erdő.
Hallgatnak; de csak a baglyok huholási szakasztják
Félbe az alkonyodást követő vadon estveli csendet. -
Már most mindnyájan kurjantnak; a hangok özönje
Zengeti a zordont; beljebb, beljebb morog, amíg
Mélyen elnémul. - Figyelem van utánna, sehonnan
Egy kukk hang se felel. Most, most szeppen meg az ispán,
Széjjel rendeli a látványságot, hogy az erdőt
Hajtsák meg, mert már bajnak kell lenni akárhogy. -
Amint egynéhány hajtók a völgyet elérik,
Hallanak egy olyan horkanást, mint mikor a kant
Megdöfik, és szívét ért sebje miatt az utólsót
Elhergette. Mi az? Megdobban az ijjedezésre
Rákapatott jobbágy; hátrál; ordítja az ispánt;
Ott terem az, s félénk népét biztatva lemégyen
Ólálkodva az aljra velek; - mit látnak? az Isten
Mentse az illyentől még a jó krími tatárt is!
Fához kötve urok, famohával szája betömve,
És a drága ruhák szét vannak rajtva feselve.
Elvágják a gúzszt, és szájából kifeszítik
A mohot; a rémült ispán instálja alássan,
Hogy mi pogány gyilkos kínozza meg ilyen erőssen
A nagyságos urat? Felelt helyébe aludt vér
Ömlött Döbrögiből; sok csuklás közbe sokára
Úgy nyöghette ki, hogy Lúdas Matyi meggyilkolta. -
Egyik jobbágy a másiknak kurta gubáját
Megrántá: más a mellette valóra könyökkel
Titokban bökdöse, míg urok óbégatva könyörgött:
Ó fiaim! vigyetek szaporán, mert meghalok - úgymond.

Megfogadák ezek a jó emberek, és az ölkben
Vitték a kocsihoz, mások famohát szedegettek,
És derekának lágy fekvést puhogattak, az egyik
Szűrét tette alá, másik betakarta gubával. -
Hogy haza commogtak vele a lovak, egy banya két pint
Szappanos égett bort kent széjjel rajta; az udvar
Egy kis mákszemnyit sem aludt, minden köhenésre
Őt-hat férjfi cseléd és szintugyanannyi fejrénp
Ütköze egymáshoz; nagy vólt egyszóval a hűhó!

Harmadik levonás

Hát Matyi hol jár most? Vátig keresék, de az éjnek
Jó oltalma alatt hamar általment a határon,
És már új módon gondolkozik a mi urunknak
Más izrombeli megpüföléséről. Mikor elsőbb
Vándorlott, egy vén doktornál jó darab ízig
Szolgált; (hajdann ez valamely külföldi seregnél
Felcser vólt) minthogy híven szolgálta, bizonynal
Tudta tehát, hogy még jó szívvel látja: ez úgy lett;
Még életbe lelé, s hozzá beszegőde inasnak,
Oly feltétel alatt, hogy az esmeretes nyavalyáknak
Cifra nevére; haszonvehető füvekre, porokra;
Érvágó, köppöly, kristély, láncéta, borotva
S más borbélyszerszám hasznára; sebekre való szer,
Fördők s párgolatok készítésére, kenőcsre
Oktatná őtet. - Feje jó volt a mi Matyinknak,
S egy-két hét csak alig múlt, hogy vagy római nyelven
Vagy görögül, sok rossz nyavalyákat elő tuda bölcsen
Mondani; mellyek azon században műbe valának;
És az azokra való szer kotyvasztáshoz is értett. -
Elkéré ekkor doktor Skorbuntzius úrtól
Ócska parókáját, spádéját, vén paripáját,
Bőr-bugyogóját, és a táborig régi kabátját,
Hadd csapjon velek egy fársángot földesuránál.
Ráállott az öreg, minthogy jó zálogot ígért. -
Felveszi hát a vén hacukákat; doktori módon
Kezdi viselni magát; illet rá tászli, paróka,
Koszperd és bugyogó; úgyhogy Skorbuntzius úr is
Megfogván a hasát, majmát majd hóltra nevette.
Ő meg búcsút vesz, s Döbrögnek ereszti fakóját.
Döbrögi még szintén meg sem szabadult az előbbi

Megpüfölés szedres daganatjaitól: ihol újra
Látogatásra megyen hozzá Matyi, hajdani szörnyű
Ígéretje szerént. Híjjába keríti magát bé
Puzdrás és láncsás hajdúkkal: nincs neki annyi
Lelke, hogy a bosszús Matyinak kikerülje husángját. -
A végső faluhoz jutván Matyi, ott maga mellé
Egy vezetőt bérelt; mikor osztán Döbrögöt érte,
Ott a bírótól katonás hangon kalaúzt kért,
*Mert ő menni muszajn Szakkerment a Generális,
Quartély aki betegh.* (Hihető abban az időben
Történt vólt e' meg, mikor a sokféle keresztes
Ponyva hadak szanaszét kóborlották be hazánkknak
Nagy részét.) Biztatja Matyit szóval, hanem elsőbb
Földes urához fut bíró uram, és bejelenti,
Hogy hadi orvosló vagyon itt; mert Döbrögi fűhöz-
Fához kapkoda, és akit csak ajánlani tudtak,
Bárha kerékgyártó, lóorvos, marhakuruzsló
Vólt is, kínjában mind meghallgatta tanácsát.
Kéreti hát ezt a felcsert is, hogyha az Istent
Féli, tekintse az ő nyomorúságát, s ha csak egy-két
Pillantást szánjon megnézésére; jutalmat
Várakozása felett ígér, és a kocsijában
Küldi el a generál szállásáig. Matyi gazda
Egy darabig vonogatta magát; végtére az egymást
Felváltó posták elvitték csaknem erővel.
(Bárha nem említném, lehet elgondolni csak úgy is,
Hogy Matyi a képét okosan bé tudta vakolni,
És különös módon elváltoztatni beszédét.)
A mi urunk, ki szegény, még vagy három daganattal,
Mellyek a hátáról nem akartak eloszlani, ágyban
Kornyadozott: hogy vélt orvossa felé közelített,
Majd kirepült szedres bőréből; kéri az égre
S földre, hogy illy nyomorúlt sorsán ha lehetne segítsen.
Megtapogatja erét Matyi, és veszedelmes hevülést
Érez megromlott vérében: hogyha azonnal
Fördő nem készül, és köppöly, még ma bizonynal
A szívére megy, és - ekkor vállat von az álnok.
Kéri az úr minden szentekre, hogy amit az Isten
Értésére adott, rendeljen. Doktori módon
Harmadik ujjával megbökvén homloka búbját:
Fördővíz szaporán, úgymond, és fűvek! ezeknek
Elszámllálja külön neveket; száz erdei, réti
Dudvák vóltak ezek; nyúl-, farkas-, békacseresznyék;
Medve-, szamar-, disznó-, eb-, egér-, kutya-, macskatövissek

Hát meg az angyal-, szent- s ördög-gyökerek (mivel akkor
A fűvek neve csak barom, ördög s szent vala; Fűvész-
Könyv még nem lévén). Nosza ispán, szolgál, poroszló,
Hajdú, kukta, szakács, kertész, szoba- konyhaleányok,
Béres, strázsa, kocsis, fullajtár, bába, favágó,
Egy szóval minden, valamely'k csak elől vagy utól volt,
Fusson az udvarból a rétre, ligetre, mezőre;
Addig az üstben víz legyen, és hadd égjen alatta.
A nép mind kirohant, egyedül egy sánta banyára
Hagyván a tüzelést; hanem a szemfűl Matyi ettől
Úgy szabadúla meg: a paphoz küldé, hogy az Istent
A fűveknek erőt szerző menybéli malasztért
Kérje a hívekkel. - Maga megvizsgálja az úrnak
Vakszemeit; kendőt vesz elő, s addig simogatja
A két szárnyával, hogy száját befedi; ekkor
Meggöti hátulról tarkójánál. Uram! úgymond,
Nem felcser vagyok én, hanem a Lúdas Matyi, kit kend
Megveretett, s lúdját elvette, de hasztalan a szót
Nem szaporítom; elég, hogy most másodszer adom meg,
Amit megmondtam; főképp hogy kend is a hosszas
Várakozásba magát ne gyötörje sokára, csak essünk
Által rajta; ha még nekem a jó Isten erőt ád,
Harmadszor se fogok majd késni. Előveszi osztán
Döbrögit, és a vert testét megdöngeti rútul.
Ekkor az ágyfőből a pénz kulcsát kikeresvén,
Lúdjaim árát és költségemet elveszem, úgymond.
Azzal búcsút vesz, kimegy, a paripára felugrik;
S illa berek. - Haza jó a fűvész csorda rakodtan:
Bészalad egy szobalyány, meglátja az úr csuda képét;
Elsikkantja magát, kifut, őszverikoltja az udvart.
Egyik kérdi, mi baj? másik, hogy hol van az orvos?
Kúcsolják kezeket, tanakodnak, hogy ki az ördög
Fojtá bé ismét száját nagyságos uroknak?
Óldjuk meg szaporán. - A félholt Döbrögi ekkor
Már csak alig szuszogott, és minden pontba elájult.
S csak lassan nyöghette ki, hogy Lúdas Matyi vólt az,
És hogy agyon kíntá. - Mind lóra kap, aki csak ülhet,
Kergetik a Matyi hült nyomait, de haszontalan, ő már
Tudj' Isten hol járt, bizonyos, hogy csalfa örömmel
És degesz erszénnyel tért meg Skorbuntzius úrhoz.

Negyedik levonás

Már most ám igazán rosszúl lett Döbrögi; rendes
Orvosokat hívtak, s kurrenst küldöztek az ország
Minden részéhez, Lúdas Matyi megfogatása
Végezt; csakhogy az ő képét igazán leírni
Nem lehetett; minthogy mindég más színbe jelent meg,
Hogy pedig ez nem más földön, hanem a mi hazánkban
Történt, a' bizonyos: megtetszik az akkori törvény-
Tévők gondjából, kik az ő csúfjára, örökre
Feljegyzék a nagy Törvénykönyvben, hogy az olyan
Rossz úton járó kutya fog, mint a mi Matyink volt,
Lúdasnak neveződjön: ez hát nem pusztá találmány. *
Nem jött kézre Matyink, mely Döbrögi úrnak eléggé
Bokroztatta baját, és már egy ízbe reménység
Sem volt éltehez; hanem a bölcs orvosok által
Nagy nyavalyáján a munkás természet erőt vett,
És lassan-lassan keze szennyét csak kiheverte
Mátyásnak; hanem a Lúdas név annyira fészket
Vert szívébe, hogy a vidék lúdját kiölette,
Mert csak lúdtollat látott is, azonnal elájúlt;
Még a lúdimagistert is ki akarta csapatni
A jószágából; de az azt ígérte, hogy inkább
Rektornak hívatja magát, s minden követőit,
Húsz láncsást csak azért tartott, hogy tíze napestig,
Tíze viszont éjjel mindég őrt álljon az udvar
Környékén; - hozzá közelíteni akárki fiának
Sem lehetett, ha ugyan csak előtte nem esmeretes volt.
Hogyha az udvarból a jószágába kiment is,
Tíz láncsás lovagolt mindenkor hintaja mellett. -
Ezt Matyi is, mint más, jól tudta, de hasztalan; ő azt
Háromszor fogadá, hogy megveri Döbrögít; annak,
Bárha török-szakad is, csak meg kell lenni akárhogy. -
Országos vásár esik egykor Döbrögi úrnak
Városcájában; Matyi ott, mint más igaz ember,
Megjelenik paripán, a lóvásárba bolyongván.
Meglát egy virgonc lovat egy idegen sihedernél;
Kérdezi, hogy mire tartja? Uram, csak száz arany, úgymond.
Cimbora, hogy lehet az? Matyi így szól. Úgye komázol?
Tíz lovat is veszek én annyin, tán jobbat is ennél.
Ugyde Uram! felel a siheder, jó nagy Magyarország,
És mégis ki hagyom mindjárt vájatni acéllal
Mind a két szememet, ha csak egy lova hág is elébe.

Úgy én a lovatat megvenném, mond Matyi, hogyha
Megbizonyíthatnád, pedig így meg nem veszi senki.
Int neki, - félre megyen vele. - Nézd, ottan lakik egy úr,
A Lúdas Matyi név iszonyú félelmes előtte,
Tán tudod azt magad is - majd itt kocsikázik el arra;
Tíz láncsás katonák lovagolnak hintaja mellett;
Majd ha az erdőnél járnak, nyargalj oda, mondjad
Szembe az úrnak, hogy: te vagy a Lúdas Matyi; osztán
Kotródj ám, mert száz lelked lesz, mégis az ördög
Elvisz, ecsém! ha azok megcsípnek; hogyha nem, úgy én
Megveszem a lovatat; felpénzül, hogy bizonyos légy,
Tíz aranyat feladok: majd meglelsz engemet itt s itt.

Tetszett a tűzről pattant sihedernek az alku,
És nehezen lesi, hogy mikor indul már az az úr ki. -
Egyszer lárma esik, - riogatják széjjel az embert;
Döbrögi jó hintón, útjából félre vonódik
Minden igaz lélek. - Pezseg a pozsgás sihederben
A jó vér, s csak alig várhatja, hogy a kerek erdő
Érjék Döbrögiék; mint a nyíl utánnok ereszti
Ráróját; - Lassan, lassan, uraim! kiabálja;
Mellészöktet a hintónak. - Tudod-é uram, úgymond,
Hogy ki vagyok? Tudd meg, Lúdas Matyi én vagyok! - Uccu!
Rajta legény! ordítja az úr - egyszerre utánna
Hajt a tíz láncsás; de mi haszna, nyomába se hágnak.
Fogd ki kocsis nyerges lovatat, mond Döbrögi, jobb e'
Mind a tízénél, mondjad, hogy száz arany, aki
Elfoghatja! - Szorítsd! Maga a hintóra felugrik,
És kíváncsi szemét düllyesztve mereszti utánnok,
Hogy fogják már el Matyit. - Ő pedig a kerek erdő
Sarkánál elbújva fülelt, s látván, hogy az úr már
Csak maga van, kilopószkodik, és megrántja ruháját:
Mit bámul az uram? nem fogják azt ma el, úgymond;
Osztán nem Lúdas Matyi az, hanem én vagyok, akit
Megveretett kelmed, s lúdját elvette erővel.
Döbrögít a mennykő ha azon nyomban megütötte
Vólna, talám sokkal könnyebb lett vólna szegénynek:
Öszverogyott, és a kocsiból ájúlva zuhant le.
Ott Matyi szánakozás nélkül megverte utólszor;
S erszénnyét a lúd árába viszont kiürítvén
Mondja: *Ne féljen az úr*, már többet nem verem én meg.
Azzal lóra kapott, s elment dőlőgára örökre.

A tizenegy lovasok nagy későn visszakerültek,
Vert lovaik csak alig húzván inokat, valamint a
Megzsákolt urok is, kit elérkezvén, kocsijában

Bágyadtan lelték; mondják, hogy nem vala képes
Tarkón csíjni Matyit. Nem is a' vólt, Döbrögi mondja,
A négyelni való, megvert háromszor. - Az Isten
Így bánik, s bánjon valamennyi kegyetlen urakkal.
Ezt mondván, megtért a kastélyába, s azonnal
Elküldötte a húsz láncsást, kegyelemmel akarván
Ójni magát ezután az erőszaktételek ellen;
És törvénytelenül nem bánt, hanem úgy, ahogy illik,
Embertársaival; jól is végezte világát.

* * * * *

* Lásd Werbőczy Tripart. II. Titt. 30.

MŰFORDÍTÁSOK

Az alpesi bölcs

(De la Harpe után)

Rajnának fakadékja körül, hol az Alpések a nagy
Sziklák ormóját úgy látszik az égig emelték,
És a föld hátát mintegy gúnyolva lenézik,
Hogy létét igazán érezze s eszét gyarapítsa,
A bölcs Alcidon, ott a szűz természet ölében
Sok gyönyörű napokat töltött; a városi láрма
S udvari pompa fogák azelőtt zabolán; a hiúság
És alacsony nagyság tetszett neki, a tunya vétkek
Csalszavait követé; minden csábítani valókat
Megpróbált, minden rászedte. - Kis erdei lantját
Egy csendes völgyben minap így pengette danolva:

Bejárhatatlan nagy hegyek! a komor
Télnek s szeleknek honjai! rajtatok
Bámulva kíván tébolyogni
Andal eszem tele tisztelettel.

Setét s lecsonkúlt oszlopi a koros
Fatörzsököknek, mellyek az érdeemes
Vénségnek álló képi vagytok,
Nektek akar szavam énekelni.

Zendüljetek rá nagy tetemű kövek,
S barlangok öblös gyomrai! Rengeteg
Erdő, rideg s zordon homályok
Szent örökösse! reá figyelmezz.

A városokban, e sivatag között
Csergő pataktól távol az emberek
Törvények, erkölcsök, szokások
Láncaival lekötözve nyögnek.

Álképbe jár ez, járom alatt amaz,
A balgatagság vétkeinek ki-ki

Óltárt emel, s mint Istenének
Áldozik ostoba áldozattal.

Akik buzognak még ősi jussokért,
Oh, hadd idézzem nagy hegy elődbe! hol
Bátor, szabad, termékeny, éles
És nagy az emberi elme, mint te.

Azt képzelem, hogy csúcsaidon vagyok,
S itélem onnan széltire a világ
Sorsát, gonoszságát, hibáját,
S tetteit ez vagy amaz királynak.

E nagy tetőkön kénye szerint derül
A nyílt okosság, a nemes értelem,
Utálatos járomba nem jár,
S a szabad elme urat nem esmér.

Itt életoltó félelem és dühös
Bosszankodás a szívbe nem ütközik,
Tisztán tekinthet végig a bölcs
Innen az emberi semmiségen.

Hol vagynak a nagy bajnokok, akik e
Szörnyű gerincen törtenek útakat?
A kor határt vetett azoknak,
Tetteiket mutatod te mégis.

Te a kerengő századok ostromit
Merőn lenézed; mink kik az életet
Érezni tudjuk, büszke göggel
Férgek alá nevelünk takarmányt.

Bölcs és hatalmas föld ura a nevünk,
S egy percig élünk, míg sok ezer dolog
Mutatja, hogy temérdek élte
Egyidejű az öreg világgal.

Ei nem fecsérlem hát rövid életem
Csekély mivoltát; légyetek óh napok,
S órák, ti, kikben még lehellek,
A gyönyörű tudomány sajátja.

Hová igyekszel kis patakocska, kit
Láttomra szűl e nagy hegy? Eredj, eredj,
Majd partodon számlálhatatlan
Emberi közbajokat találhatsz.

Majd lásd, miképpen gyötri az átkozott
Düh nemzetünket; vérpatak is locsog
A kard kemény jussán öledbe,
Hogyha haragba van a királyság.

Mondd ezt az önnön töreiben nyögő
Népnek, hogy itt e serkedező erek
S mohos kövek mellett az ember
Bóldog. - Ihol csupa szerszabással

Ellenkező dalt vernek e húrokon
Széltére bolygó ujjaim, amiként
A rendre nem vigyázva Múzsám
Kénye szerint inokat csikolja.

Én csak magammal dúdlok
Rólad, ki nem tudsz semmi erőltetést,
Természet! és dícséretednek
Csak te vagy itt magad a tanúja

De melly riasztó, melly iszonyú homály
Lopá le nyájas nappalomat? mi vad
Morgás az ég duzzadt határán?
Mint morog és dübög a kietlen!

Hogy bömböl a mély völgyre! hogy ugrik a
Sziklák fokáról széjjel ezerfelé
A fellegek terhébe készült
Kéntüzek egyszeri roppanása!

Felséges egy kép! mint aranyozza meg
A cifra villám a vadon éjszakát!
Nagy a te méltóságod óh hang!
Mellyel az ég zivatarja mormol.

Természet! ámbár rettenetes vagy is,
Mégis szeretlek, még haragod szavát
S orcád komor tekintetét is
Tisztelem én, noha borzadozva.

Ő csak dúdolt, és a szélvész durva robajjal
Csapkodván szanaszét tüzeit, hánytatta hatalmát;
És amíg az egek marmolva felette lobogtak,
A bölcs Alcidon is dühöket bámulva csudálta.

A hűségtelen

(Franciából)

Kevéssé tart édessége
A szerelem ízének
De ellenben nincsen vége
Szívbeli gyötrelmének.
Én a csalárd Szilviáért
Elhagyám mindenemet,
Ő egy jobb gazda fiáért
Ím elhagyott engemet.
A minémű tisztasággal
Foly e csermely árkában
Sorra bókolt szép virággal
Játszadován útjában;
Ő úgy szeret, azt fecsegte,
Míg e kis víz meg nem áll,
Szilvia már hitét szegte,
A kis víz még folydogál.

Egy anya a táborba induló fiához

(Franciából)

Járj békével szívem, menj már
A dicsőség piacába.
Menj, menj! minthogy nálam a haza elébb jár.
Kettőnkhez hűséges kezed fogásába.
Óh, bárcsak veled mehetnék
Által a Rhenusnak révén,
Előtted elesvén melly boldog lehetnék,
A rád célzott halált mejjemmel elvévén.
Menj, a dicsőség s szeretet
Vezérelje lépésedet,
Nagylelkű légy, ha az ellenség életet
Kér, s vond meg szivétől gyilkos fegyveredet.
Célod legyen a vitézség,
De, lelkem, vigyázz életedre!
Kedvesed számára őrizzen meg az ég,
S gyakran emlékezzél legtisztább hívedre.

Majd ha hűséggel szolgálod
Mind hívedet, mind hazádat,
Visszatérve öszvekötözve találod
Himen mirtusával vitézi pálmádat.

A fia halálán kesergő anya

(Franciából)

Szívemet szorító fájdalmaim
Erőmet felyúlhaladják,
Magokat enyhíttetni kínaim
Könnyeim által nem hagyják.
Nyögök minduntalan,
De csak mind haszontalan.

A' volt eddig minden dicsőségem,
Hogy boldog anya lehettem,
Jó fiamban vólt gyönyörűségem,
E kincset már elvesztettem,
Haszontalan várom,
Hogy megforduljon károm.

Áldozatúl esett a hazának
Az ő vitézi halála,
De a dicsőség nekem anyának
Örökös gyászomra vála;
A természet bennem
Nyög, jaj! hová kell lennem!

A fúvó széltől is hogy féltettem
Mint legkedvesebb kincsemet,
Ihol most elébe vethettem
A gyilkos kardnak mejjemet,
Jaj, nem repülhettem,
Életét nem menthettem.

Nagy lélek! te voltál reménysége
Téged szerető szívemnek,
Veled eltűnt minden édessége
Egész világi éltemnek.
Nálad nélkül félek,
Hogy még tovább is élek.

Óh ha vérontások végével
Győzve megtért magzatomat
Ölelhettem volna, mely békével
Vártam volna halálomat,
Egy írigy sors vágott
Ketté ily boldogságot.

Nagyokat ígérő reménységim,
Ha ti hát mind elmúltatok,
Elkeseredett érzékenységim
Már örömet ne várjatok,
Ezentúl életem
Mert sírva töltögetem,

Nyugodj immár kedvesem csendesen!
Te pedig édes árnyéka,
Könnyeim hullását vedd kedvesen,
Míg a sír nyugvó hajléka
Megszánván életemet
Fiam után nem temet.

A grófnévá lett kertészleány

(Németből)

Óh ég, mely kedves hír ez,
Hogy grófnévá lészek!
Már nagyságom testéhez
A ruhák is készek.
Gyöngy hajam majd mint fordúl
A frizúrvas végén,
Az irigység is bámúl
Pompám fényességén.

Nézd, egy hintóban milyen
Szép paripák várnak,
Mely büszkén, mely kevélyen
Játszanak s ugrálnak,
Mára grófné nagy cifrán
Megy komédiába,
Szép gavallérok karján
Bálba, maskarába.

Eddig a kis kertésznét
Rózsák ékesgették,

Mint egy tündér istennét
Felségessé tették:
Már gyémántok tisztelnek
Nyílt rózsák helyébe,
Gróf urfiak térdelnek
A grófné elébe.

Eddig Jancsit kedveltem,
Mennyit játszék véle,
Hány száz koszorút nyertem
Szép virágból tőle,
Mindig a sarkamban vólt,
Sokszor megkergettem,
Mert a pajkos megcsókolt,
Hogy cseresznyét szedtem.

Csókot, rózsát szórt olykor
Rám, midőn szunnyadtam,
Sokszor megszidtam, sokszor
Meg öszvecsókoltam.
Fáradtan a csintalan
Ha dolgát végezte,
Az ölembe számtalan
Magát kipihente.

Már az ég gondja legyen
Szép virágim, rátok!
Pompás udvarba mégyen
Kis gazdasszonykátok,
Jó szilvásom, kis kertem,
Kit magam mivelttem,
Immár Isten hozzátok!
Jancsi lesz gazdátok.

Édes Jancsim, mit duzzogsz,
Mért szorítod szívem?
Talán azért haragszol,
Hogy grófnévá lettem?
Várv csak, durcás, egy kicsinyt,
Rajtad megboszúloom:
Legyek csak grófné, tüstént
Te leszel a grófom.

A violához

(Németből)

Viola! tavasz első jele,
Menj el a szépek szépéhez,
Mondd, hogy az ő szívének fele
Küld, hogy függessen szívéhez,
És addig tartson magánál,
Míg kelleimről el nem száll
Minden virág és minden zöld,
S vissza nem int az anyaföld.

[Vergilius I. eclogája]

- M Titire! e terepély bikk enyhében heverészvén
Kis sípodba csak úgy tillingatod erdei dallod,
Ládd, mi ihol szaldunk a hazánk kedves mezejéből,
Édes honnyunkból, s te a hűs árnyékba hasalván,
Szép Amarilli nevéen visszhangra tanítod az erdőt.
- T Isten a', hé, Meliboeel ki így kényyemre hevertet,
Istenem ő léssen mindég, óltárait ellős
Nyájamból sok gyenge szopós bárányka bevérzi.
Néki köszönhetem én marhám szabados legelését,
Általa fúvogatom, ládd, ily kedvemre furullyám.
- M Én nem irigylem ugyan, de csudállom, zúrbe-zavarba
Lévén vidékünk, ládd, én külföldre nagy üggyel
Hajtogatom kecskéimet, ezt csak alig cepelem már,
Kettőt ellett ő, pedig a legcímerebbet
S a sűrű mogyorósba hagyá a durva kövek közt.
Hej! mikor a menykő a sok cserfát megütötte,
Ezt jegyzé a', csak lett vólna eszünk kitalálni
A redves tölgyről, hány varjú mondta meg e kárt.
Úgyde ki légyen az a jó Isten, Titire! halljuk?
- T Azt a Róma nevű várost én balgatag ésszel
Azt tudtam, hogy mint emez a városka, csak olyan,
Melybe az adni való bárányt vásárra behajtjuk.

Mint ebbel köykét vagy kecskével gödölyéjét
 Öszvehasonlítom, s más nagy dólgokkal az aprót,
 Minden város közt pedig úgy kiemelkedik ám ő,
 Mint áll a cédrus fennyenn a törpe cserék közt.

M Hát azt a Rómát hogy megnézd, amma mi hajtott?

T A noha későn jött, de ugyancsak drága szabadság,
 Melly, mikor immár szürke szakállt vonogat le borot-
 vám,
 Rám fordúlt csakugyan, s eljött valahára, miólta
 Már Amarillis enyím, s róllam Galatéa lemondott.
 Mert csak megvallom, hogy míg Galatéa kötött le,
 Gazda se jó voltam, se szabadságomho' reményem
 Nem lehetett, noha sok barmom ment áldozatúl fel
 S a háládatlan városból is, soha zsíros
 Sajtjaimért, markom haza nem jöhetett tele pénzzel.

M Mért kéréd az eget szomorún Amarilli, csudállám,
 S almádat fáján kinek a számára hagyád meg?
 Hát oda vót Títír, s a fenyves, Títire, téged,
 Tégedet a forrás és a csere visszakiábált.

T Mit vólt mit tennem, nem vólt más mód szabadúlnom,
 Isteneinknek sem, másutt úgy látni személljét.
 A jeles ifjút ott látám, Meliboee, kiért én
 Minden idén kétszer hat nap füstöltetek óltárt.
 Hallván kérésem, legelőször is ezt felelé rá:
 Lászatok a legeléshe' fiúk, s járjátok az ökröt.

M Bóldog öreg! hát így meg hagyták a te meződet
 És e' néked elég, noha itt sivatag köves a föld,
 S a legelő sásos posvánnal van beterítve.
 Ellősöd nem sínli meg a nem-szokta takarmányt,
 S jószágod közzé szomszéd marhák döge nem kap.
 Bóldog öreg! te tehát régenn esmért patakoknak
 S szent forrásoknak hús árnyékába napolhatsz.
 Ott, amint eleven fűzből a határba sövény nőtt,
 Hyblei méhecskék dongják a réti rakottyát,
 S lassú zengések majd szenderedésre kecsgetet.
 E bércről meg az erdőlők danolása lehangzik.
 És azalatt nyögdecselnek rekedezve galambid,

S a bús gerlice a fellengős szilfa-tetőről.

T A gyors szarvas azért hamarébb legel a levegőbe.
S a tenger halait szikkadton hagyja porondján,
Árr, Tigrissel elébb el fogja cserélni folyását,
Úgyhogy ama Parthust, e' német földet itasson,
Hogysen szívemből ő drága személlye kimúljon.

M Hát mi! talán vagy az Afrika szomjúzó vadonára,
Vagy szkíták közzé, vagy Kréta sebes vize mellé,
Vagy tán a földtől elvált brittokho' vetődünk?
Hát én? környékét fogom-é valahára hazámnak,
S egygyűgyű telekem hanttal fedezett kalyibáját
Egy néhány takarások után bámúlva csudálni?
E jó földnek már a zsírja gonosz katonáé,
S jött-menté a szép aratás. Mire bíra, szegény nép,
Visszavonásod, ihol, kinek a számára vetettünk.
Most rakj már szőlőt, most ólts, Meliboee, gyümölcsöt!
Ballagjunk, kecské! hajdan bóldog barom, indulj!
Nem nézlek már zöld barlangba hasalva, miképpen
Függők ama cserjés kősziklának meredekjén,
Már sohasem dalolok, már nem cserkésztek előttem
Gyenge zanóton vagy keserű fűzön soha többé.

T Úgyde heverd ki magad, jó cimbora, nállam az éjjel,
Itt a gyepre terülj le, szelíd almám is elég van,
Van jó lány sajtom, van gesztenye, majd falatozzunk.
A faluk is tova már füstölgének alkonyodásra,
S a nagy bércekről, nézd, mennyire nyúlt el az árnyék.

M = Meliboeus; megszólító esetben Meliboee (Szerk.)

T = Titirus; megszólító esetben: Titire (Szerk.)